

GRETA

Expertná skupina pre oblasť boja
proti obchodovaniu s ľuďmi

RADA
EURÓPY

CONSEIL
DE L'EUROPE

DÔVERNÉ
GRETA(2011)9

Správa o implementácii Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi v Slovenskej republike

Prvé hodnotiace kolo

Štrasburg, 7. júl 2011

Sekretariát Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi
Generálne riaditeľstvo pre ľudské práva a právne záležitosti – DG-HL

Sekretariát Rady Európy
Dohovor o boji proti
obchodovaniu s ľuďmi
(GRETA a Výbor strán)
Generálne riaditeľstvo pre ľudské práva a právne záležitosti
Rada Európy
F- 67075 Strasbourg Cedex
Francúzsko
Tel: + 33 (0)3 90 21 52 54

trafficking@coe.int

<http://www.coe.int/trafficking>

Obsah

Preambula	4
Zhrnutie.....	6
I. Úvod	8
II. Národný rámec v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi v Slovenskej republike	9
1. Prehľad súčasnej situácie v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi	9
2. Prehľad právneho a politického rámca v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi.....	9
a. Národná legislatíva	9
b. Medzinárodné multilaterálne a bilaterálne dohody	9
c. Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi	10
3. Prehľad inštitucionálneho rámca v oblasti boja proti THB.....	10
a. Vládne orgány	10
b. Mimovládne organizácie a občianska spoločnosť	12
III. Implementácia Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi v Slovenskej republike	13
1. Integrácia kľúčových koncepcií a definícií obsiahnutých v Dohovore vo vnútornom práve	13
a. Prístup k boju proti obchodovaniu s ľuďmi založený na ľudských právach.....	13
b. Definície „obchodovania s ľuďmi“ a „obete THB“ v slovenskom práve	14
i. Definícia „obchodovania s ľuďmi“.....	14
ii. Definícia „obete THB“.....	15
c. Komplexný prístup k THB, koordinácia všetkých účastníkov a ich konania a medzinárodná spolupráca	16
2. Implementácia opatrení zameraných na prevenciu obchodovania s ľuďmi v Slovenskej republike	18
a. Informovanie a zvyšovanie povedomia	18
b. Zber údajov a výskum	19
c. Opatrenia v oblasti ekonomickej podpory znevýhodneným skupinám	20
d. Opatrenia na zníženie dopytu	20
e. Opatrenia na hraniciach.....	21
f. Informácie o zákonnom vstupe a pobyte	22
3. Implementácia opatrení na ochranu a podporu práv obetí obchodovania s ľuďmi.....	22
a. Identifikácia obetí THB.....	22
b. Status a práva obete THB	24
c. Opatrenia na pomoc a ochranu obetí THB	25
d. Obdobie na zotavenie a premyslenie.....	27
e. Povolenia na pobyt.....	28
f. Kompenzácia.....	29
g. Repatriácia a návrat obetí THB	30
4. Implementácia opatrení týkajúcich sa trestného práva hmotného, vyšetrovania trestného stíhania a procesného práva.....	31
a. Trestné právo hmotné	31
b. Nepotrestanie obetí THB	33
c. Vyšetrovanie, trestné stíhanie a procesné právo.....	33
5. Záverečné poznámky.....	35
Príloha I: Zoznam návrhov	36
Príloha II: Zoznam verejných orgánov, mimovládnych organizácií a medzinárodných organizácií, s ktorými GRETA konzultovala	40

Preambula

Keďže Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi („Dohovor“) a monitorovací mechanizmus na hodnotenie jeho implementácie sú relatívne nové, je vhodné na začiatku prvej správy každej strane Dohovoru vymenovať jeho hlavné prvky.

Dohovor prijal Výbor ministrov Rady Európy dňa 3. mája 2005 po sérii iných iniciatív Rady Európy v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi. Dohovor vstúpil do platnosti 1. februára 2008. Ide o právne záväzný nástroj, ktorý je založený na už existujúcich medzinárodných nástrojoch. Dohovor súčasne presahuje minimálne normy dohodnuté v rámci iných medzinárodných nástrojov a zameriava sa na posilnenie ochrany, ktorú ponúkajú.

Hlavnou pridanou hodnotou Dohovoru je jeho pohľad z hľadiska ľudských práv a zameranie na ochranu obetí. Dohovor jasne definuje obchodovanie ako predovšetkým a najmä porušenie ľudských práv a zločin proti ľudskej dôstojnosti a integrite; všetky jeho obeť preto potrebujú väčšiu ochranu. Dohovor má tiež komplexný rozsah použitia, zahŕňa všetky formy obchodovania (či už v rámci krajiny alebo medzinárodné, napojené na organizovaný zločin alebo nie) a platí pre všetky osoby, ktoré sú obeťami obchodovania (ženy, mužov aj deti). Formy využívania, na ktoré sa Dohovor vzťahuje, obsahujú najmenej sexuálne využívanie, nútenú prácu alebo služby, otroctvo alebo otroctvo podobné praktiky, nevoľníctvo a odoberanie orgánov.

Keďže obchodovanie s ľuďmi je celosvetový fenomén, jedným z výslovných cieľov Dohovoru je podporovať medzinárodnú spoluprácu v úsilí bojovať proti obchodovaniu. V tomto kontexte hodno poznamenať, že Dohovor sa neobmedzuje len na členské štáty Rady Európy; jeho stranami sa môžu stať aj nečlenské štáty a Európska únia.

Aby stratégia boja proti obchodovaniu s ľuďmi bola efektívna a vzhľadom na podstatu tohto fenoménu musí používať koordinovaný multidisciplinárny prístup obsahujúci prevenciu, ochranu práv obetí a stíhanie obchodníkov. Dohovor obsahuje v každej z týchto troch oblastí rôzne ustanovenia, ukladá štátom povinnosti prijať vhodné opatrenia v partnerstve s občianskou spoločnosťou a v spolupráci s inými štátmi.

Opatrenia, ktoré Dohovor v oblasti prevencie poskytuje, zahŕňajú zvyšovanie povedomia osôb ohrozených obchodovaním s ľuďmi, ekonomické a sociálne iniciatívy na riešenie základných príčin obchodovania, konanie zamerané na znižovanie dopytu a zavádzanie opatrení v hraničnej kontrole na prevenciu a detekciu obchodovania s ľuďmi.

Dohovor ďalej poskytuje súbor opatrení na ochranu a podporu práv obetí. Obete obchodovania je potrebné identifikovať a uznať za obeť, aby sa zabránilo tomu, že s nimi polícia a verejné orgány budú zaobchádzať ako s „nelegálnymi migrantmi“ alebo zločincami. Obetiam sa musí poskytnúť fyzická a psychologická pomoc a podpora pri ich reintegrácii do spoločnosti. Obete majú podľa Dohovoru ďalej právo na najmenej 30 dní na zotavenie sa a únik spod vplyvu obchodníkov a na prijatie rozhodnutia o svojej novej spolupráci s úradmi. Ak si to ich osobná situácia vyžaduje, alebo ak je pokračovanie ich prítomnosti potrebné kvôli spolupráci pri vyšetrovaní trestnej činnosti, je potrebné vydať im obnoviteľné povolenie na pobyt. Dohovor navyše zriaďuje právo obetí na odškodnenie a určuje opatrenia pri ich repatriácii a vrátení s riadnym ohľadom na práva, bezpečnosť a dôstojnosť obetí.

V oblasti hmotného a procesného trestného práva Dohovor určuje stranám skupinu záväzkov, zameraných na umožnenie efektívneho stíhania obchodníkov a zabezpečenie ich primeraného a odstrašujúceho potrestania. Mimoriadna pozornosť sa venuje otázke ochrany obetí a svedkov počas vyšetrovania a súdneho konania. Strany musia tiež zabezpečiť možnosť neuložiť obeť sankcie za jej zapojenie do nezákonných činností.

Ďalšia významná pridaná hodnota Dohovoru spočíva v monitorovacom systéme nastavenom na dohľad nad implementáciou povinností v ňom obsiahnutých. Tento systém tvoria dva piliere: Expertná skupina pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi (GRETA) a Výbor strán.

Skupinu GRETA tvorí 15 nezávislých a nestranných expertov, zvolených podľa ich uznávaných skúseností v oblastiach ľudských práv, pomoci obetiam a ich ochrany, a boja proti obchodovaniu s ľuďmi, alebo na základe ich odborných skúseností v oblastiach, na ktoré sa Dohovor vzťahuje. Úlohou skupiny GRETA je hodnotiť implementáciu Dohovoru jeho stranami na základe postupu rozdeleného do kôl. Na začiatku každého kola GRETA nezávisle definuje ustanovenia, ktoré sa budú monitorovať, a určí najvhodnejší spôsob vykonania hodnotenia, pričom sa riadi Procedurálnymi pravidlami pre hodnotenie implementácie Dohovoru, prijatými na 2. stretnutí skupiny GRETA (16. - 19. júna 2009). Skupina GRETA rozhodla, že prvé hodnotiace kolo bude trvať štyri roky od začiatku roku 2010 do konca roku 2013.

Pri výkone svojej monitorovacej činnosti môže GRETA využívať rôzne spôsoby zhromažďovania informácií. V prvom kroku GRETA zasiela orgánom hodnotenej strany podrobný dotazník. Môže pritom podať aj ďalšie žiadosti o informácie. Na základe Dohovoru sú strany povinné spolupracovať so skupinou GRETA poskytovaním požadovaných informácií. Ďalším dôležitým zdrojom informácií je občianska spoločnosť, pričom GRETA udržiava kontakty s mimovládnyimi organizáciami, ktoré môžu poskytnúť relevantné informácie. GRETA sa navyše môže rozhodnúť vykonať návštevu príslušnej krajiny za účelom zberu dodatočných informácií alebo za účelom hodnotenia praktickej implementácie prijatých opatrení. Táto návšteva umožňuje priame stretnutia s príslušnými orgánmi (vládnymi a mimovládnyimi) a pre skupinu GRETA je príležitosťou navštíviť zariadenia, kde sa obetiam obchodovania poskytuje ochrana a pomoc a iné súvisiace štruktúry. GRETA sa môže ďalej rozhodnúť zorganizovať rozhovory s rôznymi subjektmi pôsobiacimi v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi.

Hodnotiace správy skupiny GRETA sú preto výsledkom hodnotenia informácií zozbieraných z rôznych zdrojov. Obsahujú analýzu situácie príslušnej strany vo veci boja proti obchodovaniu s ľuďmi a návrhy spôsobov, ktorými by krajina mohla posilniť implementáciu Dohovoru a vyriešiť identifikované problémy. GRETA pri hodnotení nie je viazaná precedentnými rozhodnutiami súdnych a kvázisúdnych orgánov konajúcich v rovnakej oblasti, môže ich však použiť ako východiskový bod alebo na ne odkázať. Správy sa vypracúvajú v kooperatívnom duchu a ich cieľom je pomôcť štátom v ich úsilí; ponúkajú podporu zmiem, do ktorých sa národné orgány už pustili, a prepozičujú legitimitu vedeniu národných politik. Vzhľadom na multidisciplinárne a multinárodné zloženie a následkom nezávislého prístupu GRETA predstavuje odborný a nestranný medzinárodný hlas v tomto procese.

Pokiaľ ide o postup vypracovania správ, GRETA hodnotí návrh správy každej strany na plenárnom zasadnutí. Správa sa zasiela príslušným vládam na prijatie stanoviska, ktoré GRETA zohľadní pri vypracovaní záverečnej správy. Záverečnú správu GRETA prijme na plenárnom zasadnutí a odovzdá príslušnej strane, ktorá môže predložiť záverečné stanovisko. Pri vypršaní časového limitu jedného mesiaca, ktorý má strana na predloženie stanoviska, sa správa a závery skupiny GRETA spolu s prípadným stanoviskom národných orgánov zverejnia a zašlú Výboru strán. V kontexte prvého hodnotiaceho kola sa tým plní úloha skupiny GRETA vo vzťahu k príslušnej strane, ide však len o prvý stupeň pokračujúceho dialógu medzi skupinou GRETA a príslušnými orgánmi.

Druhý pilier monitorovacieho mechanizmu, Výbor strán, tvoria zástupcovia Výboru ministrov strán Dohovoru a predstavitelia strán, ktoré nie sú členmi Rady Európy. Na základe správ skupiny GRETA môže Výbor strán prijímať odporúčania adresované stranám v oblastiach opatrení, ktoré na implementáciu záverov skupiny GRETA treba prijať.

Zhrnutie

Od ratifikácie Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi slovenské orgány prijali významné opatrenia na boj proti obchodovaniu s ľuďmi (THB). Expertná skupina pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi je od roku 2006 zriadená pod Ministerstvom vnútra. Tejto skupine ako multidisciplinárnemu subjektu predsedá národný koordinátor pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi a jej členmi sú zástupcovia všetkých relevantných národných účastníkov a mimovládnych organizácií. Od roku 2006 boli prijaté tri národné akčné plány. Ďalej boli do Trestného zákonníka zavedené legislatívne ustanovenia týkajúce sa THB a Ministerstvo vnútra prijalo nariadenia týkajúce sa poskytovania ochrany a pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi.

Na základe toho sa skupina GRETA domnieva, že slovenské orgány by mali prehodnotiť národnú legislatívu s cieľom zabezpečiť, že všetky aspekty boja proti THB, vrátane kľúčových definícií a opatrení zriadených Dohovorom, budú komplexne zahrnuté; Inštitucionálny rámec boja proti THB by sa mal ďalej rozvíjať s cieľom dosiahnuť aktívnejšie a efektívnejšie zapojenie všetkých príslušných účastníkov. V tejto súvislosti by Expertná skupina mala dostať väčšiu právomoc a zdroje na implementáciu rozhodnutí spadajúcich do jej kompetencie.

Slovenské úrady prijali v spolupráci s mimovládnymi a medzinárodnými organizáciami sériu opatrení navrhnutých na zvýšenie povedomia o THB a na vyškolenie príslušných odborníkov. Skupina GRETA sa však domnieva, že informovanie a zvyšovanie povedomia by malo byť zamerané na špecifické skupiny zraniteľné z hľadiska THB, ktoré budú identifikované predchádzajúcim výskumom. Orgány musia navyše prijať aj ekonomické a sociálne opatrenia založené na identifikovaných štrukturálnych príčinách THB (chudoba, neprimerané vzdelanie, nedostatok pracovných príležitostí atď.). Je tiež potrebné okamžite realizovať opatrenia na zníženie dopytu po službách obetí THB. Skupina GRETA upozorňuje slovenské orgány, aby zaviedli mechanizmus na komplexné a koherentné zhromažďovanie údajov, ktorý umožní výmenu informácií medzi hlavnými účastníkmi a tiež identifikáciu tých najvhodnejších opatrení, ktoré je potrebné prijať vzhľadom na skupiny ovplyvnené THB a formami obchodovania s ľuďmi.

Všetky obeť THB identifikované v rokoch 2008 a 2009 boli slovenskej národnosti, pričom väčšina z nich bola vystavená medzinárodnému obchodovaniu. Skupina GRETA sa domnieva, že slovenské orgány by mali zlepšiť identifikáciu obetí THB zavedením koherentného národného mechanizmu na identifikáciu. Pokiaľ ide konkrétne o detské obeť obchodovania s ľuďmi je potrebné postup ich identifikácie zjednodušiť vrátane akejkoľvek novej úlohy orgánov zodpovedných za ochranu detí. Ďalej je potrebné prijať proaktívny prístup k identifikácii obetí obchodovania s ľuďmi využívaných na prácu vystupňovaním návštev inšpektorov práce a polície na pracoviskách. Slovenské orgány by tiež mali prijať kroky na zabezpečenie identifikácie obetí THB medzi cudzincami zadržávanými v zaisťovacích zariadeniach pred ich vyhostením.

Pokiaľ ide o opatrenia na pomoc a ochranu obetí THB, slovenské orgány zaviedli Program na podporu a ochranu obetí obchodovania s ľuďmi, ktorý predpokladá sériu opatrení pre slovenské i zahraničné obeť (vrátane anonymného ubytovania, starostlivosti v núdzi a 90-dňového obdobia na zotavenie pre cudzincov). Skupina GRETA sa však domnieva, že slovenské orgány by mali prijať ďalšie kroky na monitorovanie efektívnosti a kvality ochranných a podporných opatrení vrátane reintegrácie obetí THB do spoločnosti, aby nedošlo k opätovnému obchodovaniu s nimi. V tejto súvislosti skupina GRETA vyzýva slovenské orgány, aby prijali legislatívne a praktické opatrenia na zavedenie obdobia na zotavenie a reflexiu pre obeť THB v zmysle Dohovoru. Orgány by okrem toho mali prijať legislatívne a praktické opatrenia na zabezpečenie dostupnosti odškodnenia pre všetky obeť THB bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť a pobytový status.

Trestnoprávna definícia zločinu THB obsahuje všetky tri základné prvky THB tak, ako ich definuje Dohovor. Skupina GRETA však vyzýva slovenské orgány, aby prehodnotili národnú legislatívu tak, aby v plnej miere odrážala základné ustanovenia Dohovoru týkajúce sa určenie trestných činov za konania spojené s cestovnými dokladmi a dokladmi totožnosti a možnosti neuloženia sankcií obetiam THB, ktoré boli nútené zapojiť sa do nezákonných činností. Skupiny GRETA sa ďalej domnieva, že slovenské orgány by mali prijať opatrenia na ochranu obetí THB a svedkov.

Skupina GRETA podotýka, že v súčasnosti sa boj proti THB javí ako vykonávaný predovšetkým z hľadiska trestného práva a imigračných zákonov. Skupina GRETA zastáva názor, že slovenské orgány by mali prijať ďalšie kroky na zabezpečenie zohľadnenia prístupu založeného na ľudských právach a zameraného na obeť, ktorý je základom Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi v slovenskom systéme boja proti obchodovaniu s ľuďmi. Mali by k nim patriť ďalšie opatrenia na posilnenie právomoci obetí rozšírením ich práv na primeranú ochranu, pomoc a odškodnenie a na neustále informovanie orgánov činných v trestnom konaní, žalobcov, sudcov, sociálnych pracovníkov a iných príslušných odborníkov o potrebe uplatniť v boji proti THB prístup založený na ľudských právach.

A na záver, skupina GRETA vyzýva slovenské orgány, aby preskúmali ďalšie možnosti medzinárodnej spolupráce s inými stranami s cieľom dosiahnuť ciele Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi v oblasti prevencie pred THB, ochrany a pomoci jeho obetiam a stíhania a trestania obchodníkov s ľuďmi.

I. Úvod

1. Slovenská republika ratifikovala Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi („Dohovor“) dňa 27. marca 2007. Dohovor vstúpil do platnosti 1. februára 2008 po 10. ratifikácii.

2. Ako určuje článok 36 ods. 1 Dohovoru, Expertná skupina pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi („GRETA“) monitoruje implementáciu Dohovoru jeho stranami. Skupina GRETA toto monitorovanie vykonáva podľa postupu určeného v článku 38 Dohovoru a podľa Pravidiel postupu hodnotenia implementácie Dohovoru Rady Európy na boj proti obchodovaniu s ľuďmi jednotlivými stranami. V prvom hodnotiacom kole GRETA vypracovala harmonogram monitorovania, podľa ktorého sa strany Dohovoru rozdelili do skupín, pričom Slovenská republika bola v prvej skupine 10 strán hodnotených v rokoch 2010 - 2011.

3. V súlade s článkom 38 Dohovoru pristúpila skupina GRETA k preskúmaniu opatrení, ktoré Slovenská republika prijala na implementáciu ustanovení stanovených v Dohovore. „Dotazník pre hodnotenie implementácie Dohovoru Rady Európy na boj proti obchodovaniu s ľuďmi – prvé hodnotiace kolo“ bol Slovenskej republike zaslaný 10. februára 2010. Termín na odovzdanie odpovedí na dotazník bol 1. september 2010. Slovenské orgány predložili svoju odpoveď 31. august 2010¹.

4. Pri vypracovaní tohto návrhu správy použila skupina GRETA odpovede Slovenskej republiky na dotazník, iné informácie, ktoré GRETA zhromaždila, a informácie získané od občianskej spoločnosti. Návšteva Slovenskej republiky sa uskutočnila v dňoch 9.-12. novembra 2010. Návštevu vykonala delegácia v zložení:

Gulnara Shahinian, druhá viceprezidentka GRETA (v čase návštevy)

Davor Derencinovic, člen skupiny GRETA

David Dolidze, administrátor na Sekretariáte Dohovoru.

5. Počas návštevy v krajine delegácia skupiny GRETA absolvovala stretnutia so zástupcami príslušných ministerstiev a iných verejných orgánov (pozri Prílohu II). Tieto stretnutia sa konali v atmosfére úzkej spolupráce. Skupina GRETA si praje zaznamenať cennú pomoc, ktorú poskytol pán Jozef Hlinka, generálny riaditeľ úradu Ministra vnútra Slovenskej republiky, ako kontaktná osoba menovaná slovenskými orgánmi, a pani Maria Fejes z parlamentného, vládneho a poradenského odboru Ministerstva vnútra.

6. Delegácia skupiny GRETA absolvovala samostatné stretnutia so zástupcami mimovládnych organizácií (NGO) aktívnych v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi (ďalej len „THB“). Skupina GRETA ďakuje za cenné informácie, ktoré jej poskytli tieto NGO.

7. Delegácia GRETA ďalej navštívila vládne ubytovacie zariadenie pre žiadateľov o azyl a útulok pre obe domáceho násillia a detské obe THB, ktorý prevádzkuje NGO.

8. Tento návrh správy schválila skupina GRETA na svojom 9. zasadnutí (15. - 18. marca 2011) a slovenským orgánom bol na pripomienkovanie predložený 12. apríla 2011. Pripomienky orgánov boli prijaté 23. mája 2011 a zohľadnené pri navrhovaní záverečnej správy skupiny GRETA, ktorý prijala skupina GRETA na svojom 10. zasadnutí (21. - 24. júna 2011).

¹ V súlade s Pravidlom 5 Pravidiel postupu hodnotenia sa bude s odpoveďami na dotazník zaobchádzať ako s dôvernými, ak Strana nepožiadala o ich zverejnenie.

II. Národný rámec v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi v Slovenskej republike

1. Prehľad súčasnej situácie v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi

9. Ako uviedli slovenské orgány, Slovenská republika je pre obeť THB predovšetkým krajinou pôvodu. Podľa štatistických údajov poskytnutých slovenskými orgánmi boli všetky obeť THB, identifikované v rokoch 2008 a 2009 (jednotlivo 57 a 41), slovenskými občanmi. Väčšina z nich bola obeťami medzinárodného THB. Počet identifikovaných detských obetí THB bol nízky (dve v roku 2008 a jedna v roku 2009). Hlavným typom využívania obetí THB bolo sexuálne využívanie. Objavilo sa však aj niekoľko príkladov nútenej práce, otroctva a núteného žobrania.

2. Prehľad právneho a politického rámca v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi

a. Národná legislatíva

10. V Slovenskej republike neexistuje jeden zákon, ktorý by sa zaoberal konkrétne THB a všetkými jeho aspektmi (prevencia, ochrana obetí a stíhanie obchodníkov s ľuďmi). Najdôležitejšie zákonné ustanovenia týkajúce sa THB sú obsiahnuté v § 179 až 181 Trestného zákona (ďalej len „TZ“). Iné právne normy, ktoré sa dotýkajú niektorých aspektov boja proti THB, upravujú oblasti ako pobyt cudzincov, prístupenie Slovenskej republiky k Schengenskému priestoru a jeho následky, poskytovanie sociálnych služieb, sociálnu a právnu ochranu detí atď.

11. Navyše normatívne akty vydané Ministerstvom vnútra riadia zloženie a činnosť národného koordinačného orgánu pre boj s THB² a poskytovanie pomoci obetiam THB³.

b. Medzinárodné multilaterálne a bilaterálne dohody

12. Okrem Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi Slovenská republika pristúpila k väčšine medzinárodných dohôd týkajúcich sa boja proti THB (najmä k Dohovoru OSN proti medzinárodnému organizovanému zločinu a jeho Protokolom). Slovenská republika je tiež stranou niekoľkých Dohovorov Rady Európy o spolupráci v oblasti trestných záležitostí, predovšetkým Európskeho dohovoru o vzájomnej pomoci v trestných veciach (CETS č. 030) a jeho Dodatkových protokolov (CETS č. 099 a CETS č. 182) a Dohovoru o kybernetickom zločine (CETS č. 185).

² Rozkaz ministra vnútra č. 22 (z 30. júna 2008) o ustanovení Expertnej skupiny pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi v znení rozkazu č. 50/2011 Ministra vnútra (z 1. apríla 2011) a rozkazu č. 51 štátneho tajomníka Ministerstva vnútra (z 30. marca 2011) o ustanovení multidisciplinárnych pracovných skupín špecializovaných v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi.

³ Nariadenie ministra vnútra č. 47 (z 30. júna 2008) o zabezpečení programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi v znení nariadenia č. 170/2010.

13. Od 1. mája 2004 je Slovenská republika Členským štátom Európskej únie (EÚ), a je preto viazaná príslušnou legislatívou EÚ na boj proti THB, najmä:

- Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ z 5. apríla 2011 o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania, (ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV);
- Smernicou Rady 2004/80/ES z 29. apríla 2004 o náhradách obetiam trestnej činnosti s cieľom možnosti podania žiadosti aj v inom členskom štáte, než v štáte trvalého bydliska žiadateľa;
- Smernicou Rady 2004/81/ES z 29. apríla 2004 o povoleniach na pobyt vydaných štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí sú obeťami obchodovania s ľuďmi, alebo ktorým bola poskytnutá pomoc pri nedovolenej imigrácii, a ktorí spolupracujú s príslušnými orgánmi.

14. Slovenská republika uzavrela ďalej dohody o spolupráci v trestnej oblasti (vrátane dohôd o policajnej spolupráci) s významným množstvom krajín, ktoré z hľadiska boja proti obchodovaniu s ľuďmi zahŕňajú krajiny pôvodu obetí THB, tranzitné a cieľové krajiny.

c. Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi

15. Prvý národný akčný plán boja proti obchodovaniu s ľuďmi bol prijatý uznesením vlády č. 3/2006 a bol implementovaný v rokoch 2006-2007. Na základe skúseností z jeho implementácie bol na obdobie rokov 2008-2010 vypracovaný nový Národný program, ktorý vláda schválila Uznesením č. 251 z 23. apríla 2008. Tento Národný program tvorili štyri kapitoly (o prevencii THB, o podpore a ochrane obetí, o detekcii a stíhaní trestnej činnosti v rámci THB a podpore rámcových/koordinačných štruktúr) a stanovoval strategické a prevádzkové ciele v každej oblasti.

16. V čase návštevy tímu GRETA v Slovenskej republike prebiehalo hodnotenie Národného programu na roky 2008-2010 s cieľom pripraviť návrh jeho aktualizácie na nasledujúce obdobie. Nový Národný program na roky 2011-2014 prijala slovenská vláda 16. februára 2011.

3. Prehľad inštitucionálneho rámca v oblasti boja proti THB

a. Vládne orgány

17. Hlavnú zodpovednosť za implementáciu legislatívy a politiky proti obchodovaniu s ľuďmi nesie Ministerstvo vnútra. K ďalším vládnym orgánom zapojeným do činností boja proti obchodovaniu s ľuďmi patria Ministerstvo spravodlivosti, Ministerstvo zahraničných vecí, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu, Ministerstvo zdravotníctva, Kancelária generálneho prokurátora, Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity a kancelária vlády.

18. Boj proti THB je jednou z úloh odboru parlamentnej, vládnej agendy a poradenských činností kancelárie ministra vnútra Slovenskej republiky. Tento odbor zodpovedá, okrem iného, za návrh Národného programu boja proti obchodovaniu s ľuďmi, za organizovanie školení rôznych odborníkov zapojených do implementácie Národného programu boja proti obchodovaniu s ľuďmi, za organizovanie stretnutí Expertnej skupiny pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi (ďalej len „Expertná skupina“) a za implementáciu Programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi.

19. Expertná skupina je multidisciplinárnym subjektom, zriadeným príkazom ministra vnútra č. 22 z 30. júna 2008 (v znení príkazu č. 50/2011 z 1. apríla 2011). Predsedá jej Národný koordinátor pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi, ktorým je štátny tajomník Ministerstva vnútra. Expertnú skupinu tvoria zástupcovia nasledujúcich orgánov:

- útvary Ministerstva vnútra;
- Ministerstvo financií;
- Ministerstvo spravodlivosti;
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny;
- Ministerstvo zdravotníctva;
- Ministerstvo zahraničných vecí;
- Ministerstvo školstva;
- Úrad vlády Slovenskej republiky;
- Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity;
- Generálna prokuratúra;
- Združenie miest a obcí Slovenska;
- Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM);
- mimovládne organizácie (vrátane organizácie Slovenské krízové centrum – DOTYK, katolícka charita Caritas, Občianske združenie Name, atď.).

20. V roku 2008 boli v Expertnej skupine vytvorené dve multidisciplinárne pracovné skupiny, ktoré sa zaoberali prevenciou THB a poskytovaním pomoci obetiam THB. Tieto pracovné skupiny sa stretávajú ad hoc.

21. Hlavnou úlohou Expertnej skupiny je implementovať Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi. Sekretariát Expertnej skupiny a Národného koordinátora pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi zabezpečujú traja zamestnanci odboru parlamentnej a vládnej agendy a poradenských služieb. Slovenské orgány určili, že sekretariát Expertnej skupiny a Národného koordinátora sa rozšíri o troch zamestnancov Informačného centra pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality v Košiciach, ktoré je štrukturálnym útvarom kancelárie Ministra vnútra. Prostriedky, potrebné na činnosť Expertnej skupiny, sú pridelené vo všeobecnom rozpočte Ministerstva vnútra.

22. Expertná skupina sa má stretávať najmenej raz ročne, pričom, ak je to potrebné, jej členovia môžu požiadať o ďalšie stretnutia (v rokoch 2008, 2009 a 2010 sa Expertná skupina podľa našich informácií stretla len raz ročne). Hodnotenie práce Expertnej skupiny vykonáva každé dva roky vláda.

23. V rámci polície sa otázkami boja proti THB ako jednej z foriem organizovaného zločinu zaoberá divízia obchodovania s ľuďmi Úradu boja proti organizovanej kriminalite Prezídia Policajného zboru, ktorý je štrukturálnou súčasťou Ministerstva vnútra. Táto divízia zodpovedá za operatívne a vyšetrovacie opatrenia zamerané na detekciu a odhaľovanie trestnej činnosti zahŕňajúcej dohadzovačstvo, THB (vrátane detí), výrobu detskej pornografie a súvisiacu trestnú činnosť. Podľa informácií, ktoré poskytli slovenské orgány k 1. aprílu 2011, boli v rámci divízie boja proti obchodovaniu s ľuďmi vytvorené dva odbory: Operatívny odbor a odbor analytiky a medzinárodnej spolupráce. Divízia v súčasnosti zamestnáva 17 členov personálu. Dvaja zamestnanci, ktorí sa venujú osobitne boju proti THB, boli pridelení do každého z regionálnych útvarov Úradu boja proti organizovanej kriminalite (východný, stredný and západný). K ich úlohám patria operatívno-vyšetrovacie činnosti na zisťovanie THB ako trestného činu spáchaného skupinami organizovanej kriminality, spolupráca s inými útvarmi kriminálnej polície, metodologická pomoc a koordinácia kontaktných osôb a prenos informácií týkajúcich sa THB.

24. Podľa rozkazu policajného prezidenta o postupe kriminálnej polície v oblasti THB (v platnosti od 1. júla 2011) sú za boj proti THB na lokálnej a regionálnej úrovni zodpovedné okresné riaditeľstvá kriminálnej polície prezídia policajného zboru. Činnosti týchto riaditeľstiev koordinuje Divízia obchodovania s ľuďmi Policajného zboru s celoštátnou pôsobnosťou. Jej úlohou je detekcia THB ako trestného činu za účelom sexuálneho využívania, nútenej práce alebo služieb, otroctva, nevoľníctva alebo odoberania orgánov ako aj iných trestných činov, akým je výroba detskej pornografie, predovšetkým ak sú páchané skupinami organizovanej kriminality.

25. Pokiaľ ide o zhromažďovanie údajov o boji proti obchodovaniu s ľuďmi, táto úloha je zverená Informačnému centru pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality, ktoré bolo na Ministerstve vnútra zriadené na začiatku roku 2010. V čase návštevy tímu GRETA v krajine však Informačné centrum ešte nezačalo zhromažďovať údaje o THB. Údaje týkajúce sa THB zhromažďovali oddelene Ministerstvo spravodlivosti, Ministerstvo vnútra a Generálna prokuratúra.

b. Mimovládne organizácie a občianska spoločnosť

26. V oblasti boja proti THB pôsobí niekoľko slovenských NGO. Slovenské krízové centrum – DOTYK sa zameriava na poskytovanie ubytovania a pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi. Občianske združenie Name prevádzkuje krízové centrum, poskytuje prístrešie a ochranu dospelým a detským obetiam domáceho násillia ako aj detským obetiam zneužívania vrátane detských obetí obchodovania s ľuďmi. Detský domov v Topoľčanoch bol pred krátkym časom určený, aby poskytoval ubytovanie a starostlivosť detským obetiam THB v priebehu ich reintegrácie. Slovenská katolícka charita Caritas má ďalej programy zamerané na pomoc obetiam obchodovania. Tieto a iné NGO spolupracujú s Ministerstvom vnútra, pričom niektoré z nich sú zastúpené v vyššie uvedenej Expertnej skupine (pozri bod 19).

27. Navyše, Kancelária IOM na Slovensku sa aktívne zúčastňuje činností na boj proti obchodovaniu s ľuďmi predovšetkým prostredníctvom uľahčovania návratu slovenských obetí THB zo zahraničia a poskytovania pomoci týmto obetiam na základe zmluvy uzavretej s Ministerstvom vnútra.

III. Implementácia Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi v Slovenskej republike

1. Integrácia kľúčových koncepcií a definícií obsiahnutých v Dohovore vo vnútornom práve

a. Prístup k boju proti obchodovaniu s ľuďmi založený na ľudských právach

28. Článok 1 ods. 1 písm. b) Dohovoru stanovuje ako jeden zo svojich cieľov ochranu ľudských práv obetí obchodovania s ľuďmi. Článok 5 ods. 3 ďalej určuje stranám povinnosť podporovať pri návrhu, implementácii a hodnotení politik a programov na prevenciu THB. Vysvetľujúca správa Dohovoru uvádza, že hlavnou pridanou hodnotou Dohovoru je jeho pohľad z hľadiska ľudských práv a zameranie na ochranu obetí. V rovnakom zmysle Odporúčané zásady a usmernenia Organizácie spojených národov o ľudských právach a obchodovaní s ľuďmi zdôrazňujú, že „ľudské práva osôb, ktoré sú obeťami obchodovania s ľuďmi, sú v centre všetkých snáh zameraných na predchádzanie a boj proti obchodovaniu s ľuďmi a ochranu, pomoc a poskytovanie odškodnenia obetiam“⁴.

29. THB predstavuje zločin proti ľudskej dôstojnosti a integrite a proti základným ľudským slobodám, a teda závažné porušenie ľudských práv. Skupina GRETA zdôrazňuje povinnosti štátov rešpektovať, plniť a chrániť ľudské práva vrátane zabezpečenia ich dodržiavania neštátnymi účastníkmi v súlade s povinnosťou náležitej starostlivosti. Prístup založený na ľudských právach znamená, že štát, ktorý nesplní tieto povinnosti môže napríklad zodpovedný za porušenia Európskeho dohovoru o ľudských právach (v prípade že dotknutý štát je jeho stranou). To potvrdil aj Európsky súd pre ľudské práva vo svojom rozsudku v prípade *Rantsev verus Cyprus a Rusko*, v ktorom súd dospel k záveru, že THB „vo význame článku 3(a) Palermského protokolu a článku 4(a) Dohovoru o obchodovaní s ľuďmi, spadá pod rámec článku 4 Európskeho dohovoru o ľudských právach“⁵ (ktorý zakazuje otroctvo, nevoľníctvo a nútenú alebo povinnú prácu). Súd ďalej dospel k záveru, že článok 4 znamená pozitívnu povinnosť chrániť obeť alebo potenciálne obeť ako aj procedurálnu povinnosť vyšetriť obchodovanie s ľuďmi.

30. Skupina GRETA sa domnieva, že prístup k boju proti THB založený na ľudských právach si vyžaduje, aby štáty zostavili komplexný rámec prevencie proti THB, ochrany osôb, ktoré sú obeťami obchodovania s ľuďmi, ako obeť závažného porušenia ľudských práv a efektívneho vyšetrovania a stíhania obchodníkov s ľuďmi. Takáto ochrana zahŕňa kroky na zabezpečenie správnej identifikácie všetkých obetí THB. Zahŕňa tiež opatrenia na pridelenie právomoci osobám, s ktorými sa obchoduje, prostredníctvom posilnenia ich práv na adekvátnu ochranu, pomoc a odškodnenie vrátane zotavenia a rehabilitácie v účastníckom a nediskriminačnom rámci bez ohľadu na status ich pobytu. Okrem toho je potrebné prijať opatrenia na zabránenie THB v oblasti sociálno-hospodárskej, pracovnej a migračnej politiky.

31. Skupina GRETA si praje zdôrazniť, že štáty sa musia zaoberať THB ako formou násillia voči ženám a zohľadniť rodovo špecifické typy využívania ako aj konkrétnu situáciu detských obetí THB v súlade s príslušnými medzinárodnými právnymi nástrojmi⁶.

⁴ Dodatok k správe Vysokého komisára OSN pre ľudské práva (E/2002/68/Dod. 1),

<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/Traffickingen.pdf>

⁵ *Rantsev verus Cyprus a Rusko*, č. 25965/04, odsek 282, ECHR 2010.

⁶ Ako napríklad Dohovor Rady Európy o predchádzaní a boji proti násilliu na ženách a domácemu násilliu, Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, Dohovor OSN o právach dieťaťa a jeho opčný protokol o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii a Dohovore OSN o eliminácii všetkých foriem diskriminácie voči ženám.

32. Podľa informácií, ktoré poskytli slovenské orgány, sa obchodovanie s ľuďmi považuje za porušenie ľudských práv a je trestané podľa ustanovení 179 až 181 TZ, ktoré sú obsiahnuté v hlave „Trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti“. Článok 18 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky ďalej zakazuje nútenú prácu a služby a článok 19 ods. 1 stanovuje, že každý má právo na ochranu dôstojnosti. Podľa úradov slovenský právny systém poskytuje obetiam THB širokú ochranu ľudských práv (na trestnej úrovni odškodnenie obetí, pomoc obetiam bez ohľadu na to, či v trestnom konaní svedčia, pomoc pri repatriácii atď.).

33. Koordinačné aktivity v oblasti ľudských práv vykonáva Rada vlády pre ľudské práva národnostné menšiny a rodovú rovnosť, ktorá je stálym poradným orgánom vlády a jej úlohou je poskytovať názory na implementáciu medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky v oblasti ľudských práv. Podľa informácií skupiny GRETA nie je boj proti THB zahrnutý do kompetencií tejto Rady.

34. Prístup k THB z hľadiska ľudských práv znamená zodpovednosť na strane štátu prostredníctvom prijatia národnej politiky a akčných plánov na boj proti obchodovaniu s ľuďmi, koordinácia úsilí všetkých relevantných účastníkov, systematické školenia príslušných odborníkov, ďalší výskum a zhromažďovanie údajov a poskytnutie primeraného financovania implementácie všetkých týchto opatrení. V nasledujúcich častiach tejto správy je podrobne preskúmaná účinnosť politik a opatrení, ktoré v tejto oblasti prijali slovenské orgány.

b. Definície „obchodovania s ľuďmi“ a „obete THB“ v slovenskom práve

i. *Definícia „obchodovania s ľuďmi“*

35. Podľa § 4 Dohovoru THB obsahuje tri zložky: konanie („získavanie, prepravu, prevod, ukrývanie alebo prijímanie osôb“); používanie určitých prostriedkov („hrozba alebo použitie sily alebo iných donucovacích metód, únosov, podvodu, klamu, zneužitia sily alebo zraniteľnosti alebo dávanie alebo prijímanie platieb alebo prospechu s cieľom dosiahnuť súhlas osoby, ktorá ovláda inú osobu“); a cieľ využívania („minimálne využívanie prostitúcie iných osôb alebo iných foriem sexuálneho využívania, nútenej práce alebo služieb, otroctva a podobnej praxe, nevoľníctva alebo odoberania orgánov“). V prípade detí nie je podstatné, či vyššie uvedené prostriedky boli použité (§ 4(c)).

36. V slovenskom práve je definícia THB uvedená v § 179 TZ („obchodovanie s ľuďmi“), ktorý uvádza: „(1) Kto s použitím podvodného konania, ľsti, obmedzovania osobnej slobody, násillia, hrozby násillia, hrozby inej ťažkej ujmy alebo iných foriem donucovania, prijatia alebo poskytnutia peňažného plnenia či iných výhod na dosiahnutie súhlasu osoby, na ktorú je iná osoba odkázaná, alebo zneužitia svojho postavenia alebo zneužitia bezbrannosti alebo inak zraniteľného postavenia zláka, prepraví, prechováva, odovzdá alebo prevezme iného, hoci aj s jeho súhlasom, na účel jeho prostitúcie alebo inej formy sexuálneho vykorisťovania vrátane pornografie, nútenej práce či nútenej služby, otroctva alebo praktík podobných otroctvu, nevoľníctva, odoberania orgánov, tkanív či bunky alebo iných foriem vykorisťovania, potrestá sa odňatím slobody na štyri roky až desať rokov. (2) Rovnako ako v odseku 1 sa potrestá, kto zláka, prepraví, prechováva, odovzdá alebo prevezme osobu mladšiu ako 18 rokov, hoci aj s jej súhlasom, na účel jej prostitúcie alebo inej formy sexuálneho vykorisťovania vrátane pornografie, nútenej práce či nútenej služby, otroctva alebo praktík podobných otroctvu, nevoľníctva, odoberania orgánov, tkanív či bunky alebo iných foriem vykorisťovania.“⁷

⁷ Neoficiálny preklad poskytnutý slovenskými orgánmi.

37. Uvedená definícia THB obsahuje všetky tri základné prvky THB tak, ako ich definuje Dohovor. Ako ďalej uviedla slovenská vláda, ustanovenia TZ s vzťahujú na všetky formy THB (vnútroštátne i medzinárodné, napojené na organizovaný zločin alebo nie). Slovenské orgány uviedli že sloveso "zlákať" je synonymom výrazu „nalákať“. Ďalej, podľa slovenských orgánov má výraz „oklamanie“ rovnaký význam ako „podvod“ a výraz „únos“ sa chápe ako obsiahnutý v širšom výraze „obmedzenie osobnej slobody“. Slovenské orgány preto potvrdili, že všetky prostriedky uvedené v odseku 35 sú spomenuté v definícii v § 179 TZ.

38. Pokiaľ ide o obchodovanie s deťmi, definícia obchodovania obsahuje iba dva z vyššie uvedených prvkov, t.j. čin a účel využívania bez ohľadu na použité prostriedky. Je to tiež v súlade s definíciou uvedenou v Dohovore.

39. Okrem § 179 ods. 2 TZ sa obchodovanie s deťmi riadi ustanoveniami § 180 a 181 („obchodovanie s deťmi“) TZ. Konkrétnejšie, § 180 definuje „zverenie dieťaťa do moci iného na účel adopcie v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom“ ako jednu z foriem THB. Skupina GRETA by rada poukázala na odsek 94 Vysvetľujúcej správy Dohovoru, ktorý uvádza, že „definícia obchodovania s ľuďmi neodkazuje na ilegálnu adopciu ako takú. Ak sa však nelegálna adopcia považuje za praktiku podobnú otroctvu podľa definície v § 1 odseku d Doplňujúceho dohovoru o zrušení otroctva, obchodu s otrokmi a inštitúcií a praktík podobných otroctvu, bude tiež spadať do rozsahu Dohovoru“.

40. A na záver, článok 181(1) TZ uvádza, že „každý, kto za odmenu zverí dieťa do moci iného na účel jeho využívania na detskú prácu alebo na iný účel, potrestá sa odňatím slobody na štyri roky až 10 rokov“. Podľa slovenským orgánov vychádza toto ustanovenie z Medzinárodného dohovoru o právach dieťaťa a týka sa iba rodičov alebo zákonného zástupcu dieťaťa, a preto má užší rozsah ako § 179(2) TZ. Ministerstvo spravodlivosti plánuje vykonať analýzu všetkých trestných ustanovení týkajúcich sa THB s úmyslom identifikovať zdvojenia a dvojsmyselnosti pri interpretácii definície THB ako trestného činu. **GRETA by uvítala informácie o výsledkoch tejto analýzy.**

41. Ďalšiu analýzu § 179 až 181 TZ z pohľadu hmotného trestného práva nájdete v odsekoch 127 až 139 tejto správy.

ii. Definícia „obete THB“

42. Dohovor definuje „obeť THB“ ako akúkoľvek fyzickú osobu, ktorá je vystavená THB podľa definície v článku 4 Dohovoru. Uznatie obetí THB za obeť je podstatné, keďže zakladá ich nárok na široký rozsah opatrení na ochranu a podporu uvedených v Dohovore. Podľa slovenských orgánov nie je status „obeť THB“ definovaný zákonom. Jediná relevantná definícia sa nachádza v Nariadení ministra vnútra Slovenskej republiky č. 47 z 30. júna 2008 o zabezpečení programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi, podľa ktorého obeťou THB je:

- občan Slovenskej republiky, ak existuje oprávnený dôvod sa domnievať, že tento občan bol subjektom THB na území Slovenskej republiky alebo v zahraničí,
- cudzí štátny príslušník alebo osoba bez štátnej príslušnosti, ak existuje oprávnený dôvod sa domnievať, že táto osoba bola subjektom THB na území Slovenskej republiky alebo v zahraničí.

44. Slovenské orgány uviedli, že otázka súhlasu osoby so zamýšľaným alebo reálnym využívaním nie je pri uznávaní osoby za obeť THB relevantná. Toto vylučuje text § 179 ods. 1 TZ (pozri bod 32). Status obeť THB podľa vyššie uvedeného Nariadenia sa priznáva každej osobe, ktorá súhlasí s tým, že bude zahrnutá do Programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi, ktorý implementuje Ministerstvo vnútra v spolupráci s NGO na základe konkrétnych zmlúv. Otázka definície obeť THB sa bude spolu s príslušnými návrhmi zo strany GRETA ďalej rozoberať v častiach tejto správy týkajúcich sa identifikácie obeť THB a opatrení na pomoc týmto osobám.

c. Komplexný prístup k THB, koordinácia všetkých účastníkov a ich konania a medzinárodná spolupráca

45. Jedným z cieľov Dohovoru je navrhnuť komplexný rámec na ochranu a pomoc obetiam a svedkom (článok 1, ods. 1, písm. b)). Tento komplexný národný boj môže koordinovať konkrétny vládny orgán alebo subjekt. Vysvetľujúca správa k Dohovoru pridáva, že na efektívny boj s THB na národnej úrovni je potrebný multidisciplinárny prístup.

46. Slovenská republika zmenila množstvo zákonov s cieľom zlepšiť svoje kapacity v boji proti obchodovaniu s ľuďmi a implementovať svoje právne záväzky vyplývajúce z rôznych medzinárodných právnych nástrojov, ktoré sú uvedené v Národnom programe boja proti obchodovaniu s ľuďmi. V období rokov 2006-2010 slovenská vláda vypracovala systém odporúčaní zameraných na získanie schopnosti bojovať proti THB komplexným a koordinovaným spôsobom. Hlavná zodpovednosť za implementáciu legislatívy a politiky v oblasti boja proti THB bola zverená Odboru parlamentnej a vládnej agendy a poradenských činností Úradu ministra vnútra a Expertnej skupine uvedenej v bode 18.

47. GRETA víta skutočnosť, že zloženie Expertnej skupiny je multidisciplinárne, vrátane zástupcov verejných orgánov zodpovedných za rôzne oblasti týkajúce sa boja proti THB (pozri odsek 19). GRETA ďalej s uspokojením poznamenáva, že v Expertnej skupine je zastúpené množstvo NGO pôsobiacich v boji proti THB. Avšak napriek existencii kritérií účasti NGO na práci Expertnej skupiny, nie sú ich úlohy a zodpovednosti v rámci skupiny ako aj skutočný proces výberu jasné.

48. Avšak s prihliadnutím na dynamický a komplexný charakter THB skupina GRETA zastáva názor, že pre Expertnú skupinu by bolo zložité efektívne vykonávať svoje úlohy a plne profitovať zo svojho multidisciplinárneho zloženia, ak sa bude stretávať len raz ročne (pozri bod 22). Navyše, úlohy a zadania členov Expertnej skupiny a orgánov, ktoré reprezentujú, nie sú jasne zadane. GRETA sa preto obáva, že organizačné a administratívne prvky fungovania Expertnej skupiny bránia plnej praktickej realizácii komplexného prístupu k THB. Aj keď vláda prijala Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi a je považovaný za záväzný pre všetky zapojené verejné orgány, zodpovednosť týchto orgánov voči Expertnej skupine pri implementácii ich špecifických úloh v boji proti THB nie je zrejmá. Aby sa vyvinula efektívna koordinácia a zaviedol sa prístup z pohľadu ľudských práv k THB, všetky verejné orgány zastúpené v Expertnej skupine musia zvýšiť svoje zapojenie do jej práce a rozšíriť svoj príspevok na poli konania proti THB.

49. Pokiaľ ide o medzinárodnú spoluprácu, Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi vyžaduje, aby strany navzájom spolupracovali v najširšom možnom rozsahu s cieľom predchádzať THB a bojovať proti nemu, chrániť obeť a pomáhať im, a vyšetrovať súvisiace trestné činy (článok 32).

50. Ako už bolo uvedené v bodoch 12 a 14, Slovenská republika pristúpila k množstvu medzinárodných dohôd týkajúcich sa spolupráce a vzájomnej pomoci v trestnej oblasti a s mnohými krajinami uzavrela zmluvy o bilaterálnej spolupráci v tejto oblasti. Na základe týchto dohôd slovenské orgány činné v trestnom konaní vykonávajú spoločné činnosti zamerané na stíhanie zločineckých skupín zapojených do medzinárodného THB. Aby sme uviedli pár príkladov, v rokoch 2008 a 2009 boli vykonané spoločné operácie s orgánmi činnými v trestnom konaní Francúzska, Slovinska a Spojeného kráľovstva. Tieto operácie viedli k rozloženiu organizovaných zločineckých skupín, ktoré sa zapájali do obchodovania so ženami s cieľom sexuálneho využitia.

51. Pokiaľ ide o medzinárodnú spoluprácu v boji proti THB mimo trestnej oblasti, zástupcovia verejných orgánov sa zúčastňujú medzinárodných podujatí, ako sú konferencie a iné aktivity. Okrem toho sa na konci roka 2010 Slovenská republika stala partnerom regionálnej iniciatívy s názvom „Rakúsko a susedné štáty – prevencia a potlačenie všetkých foriem obchodovania so ženami: rozvoj medzinárodnej koordinácie a spolupráce; rozvoj a posilnenie sietí a partnerstva s tretími krajinami“. Táto iniciatíva sa zameriava na implementáciu regionálnych opatrení na boj proti THB v kľúčových oblastiach, ako je napríklad výmena informácií a vedomostí, skoré upozornenie na prípady THB, identifikácia obetí a partnerstvo pri predchádzaní THB.

52. **Vo svetle uvedeného GRETA žiada slovenské orgány, aby:**

- **prehodnotili národnú legislatívu s cieľom zabezpečiť, že všetky aspekty boja proti THB, vrátane kľúčových definícií a opatrení zriadených Dohovorom, budú komplexne zahrnuté;**
- **vybudovali inštitucionálny rámec boja proti THB s cieľom dosiahnuť aktívnejšie a efektívnejšie zapojenie všetkých vládnych orgánov, ktorých úlohy sa týkajú prevencie THB a ochrany práv obetí;**
- **prehodnotili organizačné a administratívne prvky práce Expertnej skupiny pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi s cieľom zabezpečiť, aby táto skupina mala:**
 - **dostatočnú autoritu na prijímanie rozhodnutí, ktoré patria do jej kompetencií;**
 - **potrebné finančné a ľudské zdroje na zabezpečenie jej efektívneho fungovania, vrátane koordinácie všetkých národných aktérov a úkonov v oblasti THB.**

53. Skupina GRETA sa okrem toho domnieva, že proces výberu NGO z hľadiska členstva v Expertnej skupine musí byť transparentnejší a musí zahŕňať minimálne informácie o indikátoroch hodnotenia skúseností NGO v oblasti boja proti THB, ako aj o úlohách a zodpovednostiach NGO v rámci Expertnej skupiny. Všetky NGO, ktoré prejavia záujem, by mali mať možnosť požiadať o členstvo v Expertnej skupine za predpokladu, že vyhovujú kritériám.

54. GRETA ďalej vyzýva slovenské orgány, aby skúmali ďalšie možnosti medzinárodnej spolupráce v oblasti prevencie THB a poskytovania ochrany a pomoci jeho obetiam.

2. Implementácia opatrení zameraných na prevenciu obchodovania s ľuďmi v Slovenskej republike

55. Podľa Dohovoru musia strany prijímať opatrenia na prevenciu THB so zapojením relevantných NGO, iných organizácií a členov občianskej spoločnosti tak, ako je vhodné (článok 5 ods. 2 a článok 5 ods. 6). Dohovor určuje, že strany musia prijímať opatrenia na znižovanie dopytu, posilňovanie hraničných kontrol a zabezpečenie integrity a bezpečnosti cestovných dokladov a dokladov totožnosti (články 6 až 8). Je maximálne dôležité, aby všetky krajiny navrhli a zaviedli opatrenia na prevenciu THB, ktoré sa musia prispôbiť ich konkrétnej situácii v oblasti THB.

a. Informovanie a zvyšovanie povedomia

56. V rámci preventívnych opatrení Ministerstvo vnútra v spolupráci s IOM v Bratislave zorganizovalo v roku 2009 kampaň HELP. Hlavným cieľom tejto kampane bolo informovať verejnosť o THB a existencii národného bezplatného telefónneho čísla pre obeť THB (prostredníctvom TV spotov, TV programov, internetovej stránky, letákov, plagátov v utečeneckých táborech, veľvyslanectiev Slovenskej republiky v zahraničí atď.). V čase návštevy skupiny GRETA v krajine sa kampaň HELP hodnotila. Podľa slovenských orgánov viedla národná telefónna linka pomoci pre obeť THB k zvýšenému počtu identifikovaných obetí THB: v roku 2010 bolo identifikovaných 11 obetí a štyri obeť počas prvých štyroch mesiacov roku 2011.

57. Ministerstvo vnútra dostalo grant od Európskej komisie na implementáciu projektu „Prevencia a rozšírený harmonizovaný systém zberu údajov o obchodovaní s ľuďmi“, ktorý je podrobnejšie predstavený v bode 60. V rámci následnej kontroly kampane HELP jedna zo zložiek tohto projektu vyvíja koncepciu komunikačnej kampane s cieľom zvýšiť povedomie verejnosti o THB a zamerať sa nové formy THB, akým je napríklad využívanie na prácu. V rámci tohto projektu sa plánuje príprava nových materiálov, ktoré budú distribuované prostredníctvom televízie, internetu a tlačových médií s cieľom podporiť bezplatnú národnú linku pomoci a informovať verejnosť o rizikách týkajúcich sa zamestnania v zahraničí a iných aspektoch THB.

58. Okrem kampane HELP sa slovenské orgány zaoberali preventívnou prácou policajtov v školách a preventívnymi činnosťami implementovanými v marginalizovaných komunitách policajtmí zodpovednými za prácu s takýmito komunitami. Informačné centrum pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality v Košiciach ďalej zorganizovalo prednášky o prevencii THB pre asi 570 študentov stredných škôl v košickom regióne v roku 2010 a asi 750 študentov stredných škôl v prešovskom regióne v roku 2011. Hodno poznamenať, že asi 73 % obetí THB zaradených do programu podpory a ochrany v roku 2010 pochádzalo z týchto dvoch regiónov.

59. **Aj keď skupina GRETA víta snahy slovenských orgánov predchádzať THB, domnieva sa, že by mali pokračovať vo vytváraní a implementovaní informačných kampaní a kampaní na zvyšovanie povedomia zameraných na prevenciu THB, ktoré sú určené pre špecifické skupiny zraniteľné z hľadiska THB, ktoré boli identifikované na základe predchádzajúceho pátrania. Je dôležité, aby opatrenia prekročili vnímanie prevencie THB z hľadiska trestného práva a zamerali sa na vytvorenie dostatočného povedomia medzi ľuďmi, ktoré im umožní prijímať dobre informované rozhodnutia pri ponukách zamestnania alebo migrácie. Orgány by tiež mali zabezpečiť dostupnosť potrebného financovania na implementáciu informačných kampaní a kampaní za zlepšovanie povedomia.**

b. Zber údajov a výskum

60. Ako je uvedené in článku 25, úlohou Informačného centra pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality je zhromažďovanie údajov súvisiacich s THB. Podľa informácií skupiny GRETA však nijaké takéto údaje neboli zozbierané. Skupina GRETA bola informovaná o projekte „Posilnenie preventívnych opatrení v boji proti obchodovaniu s ľuďmi na Slovensku“, ktorý bol vypracovaný a predložený na financovanie Európskej komisii Ministerstvom vnútra v júni 2009. Tento projekt mal obsahovať výskum povedomia verejnosti o THB, avšak nerealizoval sa, keďže financovanie nebolo poskytnuté. V júni 2010 Ministerstvo vnútra opätovne požiadalo o financovanie podobného projektu s názvom „Prevencia a rozšírený harmonizovaný systém zberu údajov o obchodovaní s ľuďmi“. 8. apríla 2011 získal tento projekt grant z EÚ a implementuje ho ministerstvo vnútra v priebehu 18 mesiacov. K hlavným cieľom projektu patrí zriadenie systému na koordinovaný a harmonizovaný zber údajov o THB, zvýšenie povedomia o THB u verejnosti, príslušných verných orgánov a NGO a na organizovanie kampaní, školení, seminárov a medzinárodnej konferencie. Projektu sa zúčastnia zástupcovia Expertnej skupiny, Informačného centra pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality, orgánov činných v trestnom konaní, zamestnanci Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny, odborní poradcovia/lektori, zástupcovia NGO a medzinárodných organizácií a zahraničných veľvyslanectiev v Slovenskej republike. Aktivity v rámci projektu zahŕňajú posilnenie spolupráce medzi subjektmi zapojenými do boja proti THB; vytvorenie technických zariadení na zber údajov o THB; mediálna kampaň na zvýšenie povedomia o THB a jeho formách, predovšetkým o nútenej práci; zostavenie metodického usmernenia zameraného na identifikáciu obetí obchodovania s ľuďmi na nútenú prácu a školenie príslušných odborníkov na vykonávanie takejto identifikácie.

61. Ďalej v roku 2010 Akadémia policajného zboru vykonala výskum pod názvom „Prognóza páchania trestného činu THB s ohľadom na vstup do Schengenu“⁸, ktorý zahŕňal výskum foriem obchodovania s ľuďmi na nútenú prácu. Výskum preskúmal aj úroveň povedomia verejnosti o možných rizikách THB. Až 60 % obetí THB pochádza z rómskej komunity a jednou z prioritných úloh tohto výskumného projektu bolo preskúmať situáciu v oblasti THB v tejto komunite. V spolupráci s Úradom splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity bol vykonaný prieskum týkajúci sa THB vo forme dotazníka zameraný na nútenú prácu v bansko-bystrickom, prešovskom a košickom regióne. Prieskum potvrdil, že najčastejšou formou využívania bola nútená prostitúcia. Väčšinu obetí predstavovali ženy vo veku od 19 do 35 rokov. Pochádzali predovšetkým z oblastí postihnutých nezamestnanosťou a zo zraniteľných rodín. Značný počet obetí bol závislý od sociálnych dávok. Obete boli predané do Spojeného kráľovstva, Nemecka, Rakúska, Talianska, Českej republiky, Belgicka, Švajčiarska a Francúzska. Prieskum tiež odhalil, že v mnohých prípadoch boli zneužívateľmi a dokonca osobami, ktoré nalákali obeť na THB, vplyvné osobnosti rómskej komunity. Akadémia policajného zboru ďalej vykonala v roku 2010 celoštátny prieskum týkajúci sa povedomia verejnosti o možných rizikách THB, ktorého sa zúčastnilo 1290 respondentov. Výsledky tohto prieskumu sa v súčasnosti finalizujú.

62. **Skupina GRETA víta prieskum o THB a jeho aspektoch a podporuje slovenské orgány v zriadení a implementácii systematickej a dôslednej prieskumnej politiky týkajúcej sa THB a jeho meniacich sa trendov, ktorá kľúčom k dobre informovanej a trvalo udržateľnej politiky prevencie proti THB.**

⁸Neoficiálny preklad poskytnutý slovenskými orgánmi.

63. Skupina GRETA ďalej žiada slovenské orgány, aby zaviedli komplexný a koherentný mechanizmus na zber údajov, ktorý by umožnil hlavným účastníkom boja proti THB zdieľanie informácií, a súčasne rešpektovanie práv subjektov údajov podliehajúcich ochrane osobných údajov. Štatistické údaje je potrebné rozdeliť (podľa pohlavia, veku, typu využívania atď.) a ich zhromažďovanie musí byť navrhnuté spôsobom, ktorý umožní orgánom určiť rozsah problému a identifikovať najvhodnejšie opatrenia, ktoré je potrebné prijať vzhľadom na skupiny zasiahnuté na THB a formy THB.

c. Opatrenia v oblasti ekonomickej podpory znevýhodneným skupinám

64. Slovenské orgány poukázali na množstvo právnych predpisov týkajúcich sa poskytovania sociálnych a ekonomickej podpory pre znevýhodnené skupiny, najmä Zákon o sociálnych službách, ktorého cieľom je, *okrem iného*, „prevencia vzniku nepriaznivej sociálnej situácie, riešenie nepriaznivej sociálnej situácie alebo zmiernenie nepriaznivej sociálnej situácie fyzickej osoby, rodiny alebo komunity, zachovanie, obnova alebo rozvoj schopnosti fyzickej osoby viesť samostatný život a podpora jej začlenenia do spoločnosti“⁹ Podľa tohto zákona môže byť nepriaznivá sociálna situácia ako riziko sociálneho vylúčenia alebo obmedzenia schopnosti osoby integrovať sa do spoločnosti a samostatne riešiť svoje problémy zavinená tým, že táto osoba je obeťou THB. Na základe tohto zákona osoby v nepriaznivej životnej situácii (vrátane obetí obchodovania s ľuďmi) môžu požiadať o „príspevok na materiálne potreby“ od štátu.

65. Na základe uvedeného podľa informácií skupiny GRETA neboli za účelom prevencie THB prijaté žiadne opatrenia v oblasti sociálnej alebo ekonomickej podpory zamerané na sociálne znevýhodnené skupiny ohrozené THB. Počas návštevy skupiny GRETA v krajine slovenské orgány potvrdili, že podľa najnovších štúdií je hlavným faktorom, ktorý tlačí slovenských občanov do THB situácií, chudoba. Obchodovanie s ľuďmi ovplyvnili obyvateľov v oblastiach s vysokou mierou nezamestnanosti a zo sociálne zraniteľných rodín závislých od sociálnych dávok.

66. Skupina GRETA upozorňuje na začlenenie úlohy nazvanej „Posilnenie existujúcich sociálno-ekonomických opatrení týkajúcich sa rizikových skupín obyvateľov proti obchodovaniu s ľuďmi na základe výsledkov výskumu profilu obetí THB“ do Národného programu boja proti obchodovaniu s ľuďmi (2011-2014). **GRETA by privítala informácie o konkrétnych opatreniach prijatých na implementovanie tejto dôležitej úlohy.**

67. **GRETA zastáva názor, že slovenské orgány by mali prijať systematickejšie a silnejšie ekonomické, sociálne a vzdelávacie opatrenia pre skupiny ohrozené THB. Tieto opatrenia by mali byť založené na identifikovaných štrukturálnych príčinách THB (ekonomické a sociálne podmienky, chudoba, neprimerané vzdelanie, nedostatok príležitostí na zamestnanie atď.) a mali by sa skladať z aktivít zameraných na elimináciu týchto príčin.**

d. Opatrenia na zníženie dopytu

68. V súlade s Dohovorom treba opatrenia na zníženie dopytu po službách obetí THB vnímať ako pozitívny záväzok strán prijať a posilňovať také opatrenia vo vzťahu ku všetkým formám využívania, pri ktorom nastáva THB (pozri článok 108 Vysvetľujúcej správy).

69. Skupina GRETA poznamenáva, že doteraz neboli prijaté nijaké preventívne opatrenia zamerané na zníženie dopytu vedúceho k THB. Kampaň na zvýšenie povedomia, spomínaná v bode 55, sa otázke dopytu nevenovala. Počas návštevy v Slovenskej republike bola delegácia skupiny GRETA informovaná, že výskum uvedený v bode 61, ktorý vykonala Policajná akadémia, zahŕňal prostitúciu a súvisiaci dopyt po sexuálnych službách. Očakáva sa, že správa o tomto výskume bude dokončená v roku 2011. **GRETA by privítala informácie o výsledkoch tohto prieskumu.**

⁹ Neoficiálny preklad poskytnutý slovenskými orgánmi.

70. GRETA víta začlenenie úlohy „Organizovanie kampaní zameraných na aspekt obchodovania s ľuďmi“ do nového Národného programu boja proti THB na roky 2011-2014, implementácia ktorej sa očakáva v roku 2012. **GRETA sa domnieva, že opatrenia na zníženie dopytu po službách, ktoré môžu byť výsledkom akejkoľvek formy využívania, kvôli ktorému dochádza k THB, sú dôležitým nástrojom prevencie a upozorňuje slovenské orgány, aby čo najskôr začali implementovať takéto opatrenia.**

e. Opatrenia na hraniciach

71. Pokiaľ ide o opatrenia zamerané na detekciu THB na hraniciach, jedinou krajinou mimo Schengenskej dohody, s ktorou má Slovenská republika štátnu hranicu, je Ukrajina. Ďalšie body hraničnej kontroly sú na letiskách. Odbor cudzineckej polície, Hraničná kontrola Policajného zboru a Národná jednotka na boj proti nelegálnej migrácii plnia úlohu detekcie nelegálneho tranzitu migrantov cez územie Slovenskej republiky. Pri plnení týchto úloh môžu policajti naraziť na obeť THB. Podľa slovenských orgánov sú títo policajti pravidelne školení z otázok súvisiacich s THB. V súčasnosti sa však neprijímajú žiadne proaktívne opatrenia na detekciu obetí THB na hraniciach alebo na území Slovenskej republiky.

72. Skupina GRETA je znepokojená skutočnosťou, že hlavnou úlohou uvedených orgánov je detekcia nelegálnych migrantov. Táto skutočnosť predstavuje podstatné riziko, že obeť THB zastavená na hraniciach Slovenskej republiky alebo na jej území bez platných cestovných dokladov, víz alebo povolenia na pobyt, ktorá sama neuvedie, že je obeťou THB, môže byť okamžite považovaná za nelegálneho migranta, pričom takýmto spôsobom sa s ňou aj naloží. GRETA podotýka, že policajti majú nariadené, aby o akomkoľvek podozrení, že osoba by mohla byť obeťou THB informovali IOM alebo NGO Slovenské krízové centrum – DOTYK. Po informovaní IOM alebo centra DOTYK je potrebné urobiť rozhovor s dotknutou osobou s cieľom identifikácie a ak ide o obeť THB, je oprávnená na pomocné a ochranné opatrenia. V súlade s novým Národným programom boja proti THB na roky 2011-2014 plánuje Ministerstvo vnútra zorganizovať špeciálne školenie pre zamestnancov hraničnej polície, aby zvýšilo ich odbornosť a schopnosť identifikovať potenciálne obeť THB. Navyše, podľa slovenských orgánov boli na miestach zadržania nelegálnych migrantov, azylových zariadeniach a miestach hraničnej kontroly distribuované informačné listy v niekoľkých jazykoch s cieľom zvýšiť samoidentifikáciu obetí THB.

73. Skupina GRETA si uvedomuje, že vytvorením spoločnej vonkajšej hranice štáty, ktoré sú stranami Schengenskej dohody, uľahčujú pohyb osôb v tejto oblasti. Táto sloboda pohybu však vytvára aj viac možností pre obchodníkov s ľuďmi, ktorí môžu obeť presúvať z jednej krajiny do druhej v rámci Schengenského priestoru takmer rovnako jednoducho, akoby sa pohybovali v jednej krajine. GRETA zaregistrovala informácie týkajúce sa opatrení iniciovaných Úradom hraničnej a cudzineckej polície v prvej polovici roku 2011 na zlepšenie schopnosti hraničnej polície identifikovať obeť THB a poskytnutie potrebné nástroje, ako je napríklad vytvorenie a distribúcia jednotných dotazníkov na identifikáciu obetí THB, príprava postupu pomoci zahraničným obetiam THB objavených na hranici a školenie hraničnej polície v identifikácii obetí THB medzi migrantmi. Na základe uvedeného je skupina GRETA znepokojená, že aktuálne opatrenia prijaté na zabránenie THB medzi Slovenskou Republikou a inými štátmi, ktoré sú stranami Schengenskej dohody, sú nedostatočné na dosiahnutie tohto cieľa.

74. **Skupina GRETA víta začlenenie aktivít zameraných na zlepšenie identifikácie obetí THB na hranici so Slovenskou republikou do nového Národného programu boja proti THB na roky 2011-2014 a domnieva sa, že slovenské orgány by mali prijať ďalšie kroky na zlepšenie kapacity príslušných orgánov na identifikáciu obetí THB pri vykonávaní imigračnej kontroly. Na tento účel je potrebné zabezpečiť, aby pri činnostiach spojených s imigračnou kontrolou boli vždy prítomní policajti špeciálne vyškolení na detekciu a identifikovanie obetí THB, vrátane členov Národnej jednotky boja proti nelegálnej migrácii.**

f. Informácie o zákonomnom vstupe a pobyte

75. Úloha poskytovať informácie o zákonomnom vstupe a pobyte na území Slovenskej republiky spadá do právomocí Ministerstva zahraničných vecí a vykonávajú ju veľvyslanectvá a konzulárne úrady Slovenskej republiky v zahraničí. Spôsoby poskytovania týchto informácií (napr. informačné tabule na konzulátoch a veľvyslanectvách, oficiálna stránka Ministerstva zahraničných vecí, telefonické konzultácie) a jazyky, v ktorých sú dostupné, zjavne predstavujú primeranú snahu slovenskej vlády zabezpečiť, aby boli informácie o podmienkach zákonného vstupu a pobytu v Slovenskej republike dostupné osobám, ktoré tu zamýšľajú pricestovať.

3. Implementácia opatrení na ochranu a podporu práv obetí obchodovania s ľuďmi

a. Identifikácia obetí THB

76. Na ochranu obetí obchodovania s ľuďmi a na pomoc týmto obetiam je kľúčové správne ich identifikovať s primeraným ohľadom na ich dôstojnosť. Článok 10 Dohovoru žiada, aby strany prijali opatrenia na identifikáciu obetí. Za týmto účelom musia strany vo svojich oprávnených orgánoch zabezpečiť osoby, ktoré sú vyškolené a kvalifikované v prevencii a boji proti THB a v identifikácii obetí a pomoci obetiam, vrátane detí. Dohovor ďalej obsahuje aj status potenciálnej obeť, keďže uvádza, že keď oprávnené orgány majú dostatočný dôvod domnievať sa, že osoba bola obeťou THB, túto osobu nemožno z krajiny odviezť do ukončenia procesu jej identifikácie ako obeť trestného činu v oblasti obchodovania s ľuďmi.

77. Podľa slovenskej vlády môže identifikáciu obetí THB vykonávať ktorýkoľvek verejný alebo mimovládny orgán v Slovenskej republike, ako aj ktorákoľvek agentúra v zahraničí. Medzi tieto orgány patria rôzne služby Policajného zboru, zamestnanci Migračného úradu, úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, Ministerstva školstva, zdravotnícky personál, sociálni pracovníci, konzulárny personál v zahraničí, NGO a medzinárodné organizácie. Obete THB sa ďalej môžu identifikovať sami alebo ich môže identifikovať člen rodiny prostredníctvom národnej telefonической linky pomoci pre obeť obchodovania s ľuďmi.

78. Kancelária IOM v Bratislave vypracovala manuál, ktorý obsahuje otázky zamerané na uľahčenie identifikácie obetí THB; tento manuál schválilo Ministerstvo vnútra. Tento manuál bol poskytnutý subjektom, ktoré prichádzajú do kontaktu s obeťami THB.

79. Podľa štatistických údajov poskytnutých slovenskou vládou bol počet identifikovaných obetí THB 57 v roku 2008 a 41 v roku 2009. Väčšinu z nich (56 v roku 2008 a 38 v roku 2009) tvorili obeť medzinárodného THB, ktoré boli identifikované v zahraničí. Zostávajúce obeť boli slovenskí občania, ktorí boli vystavení internému THB. Neboli identifikované žiadne zahraničné obeť THB. Čo sa týka detských obetí THB, v roku 2008 boli identifikované dve, v roku 2009 jedna.

80. Slovenské orgány uviedli, že Oddelenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a jednotlivé lokálne oddelenia podstúpili školenie o identifikácii detských obetí obchodovania s ľuďmi. Okrem toho bol v identifikovaní obetí vyškolený aj personál Detského domova pre maloletých bez sprievodu Horné Orechové a personál Detského domova v Topolčanoch. Na základe týchto skutočností sa skupina GRETA obáva, že v procese identifikácie detských obetí obchodovania s ľuďmi sú nedostatky. V súčasnosti neexistujú žiadne zvláštne postupy na oznamovanie detských obetí obchodovania s ľuďmi orgánom sociálnej ochrany.

81. Skupina GRETA tiež podotýka, že podľa informácií poskytnutých slovenskými orgánmi, sa v rokoch 2009 a 2010 počet mladistvých bez sprievodu viac ako zdvojnásobil (jednotlivo 119 a 264). Skupina GRETA ďalej dostala správy týkajúce sa mladistvých bez sprievodu umiestnených v zariadeniach poskytujúcich starostlivosť deťom, ktorí unikli z týchto zariadení údajne na podnet obchodníkov s ľuďmi. Národný koordinátor boja proti obchodovaniu s ľuďmi nebol informovaný o žiadnych obetiach THB identifikovaných medzi mladistvými bez sprievodu. Aj keď nemožno s istotou uviesť, či niektoré z týchto detí boli obeťami obchodovania s ľuďmi, slovenská vláda potvrdila, že v septembri 2010 utieklo z Detského domova Horné Orechové až 76 mladistvých bez sprievodu a že existovali vážne obavy, že na túto skupinu sa zamerali obchodníci s ľuďmi a úspešne pokračovali v ceste obchodovania s ľuďmi. GRETA oceňuje, že spolupráca slovenských orgánov pri ozrejmovaní týchto záležitostí a je presvedčená, že je potrebné sprísniť opatrenia na identifikáciu detských obetí THB. Samozrejme je potrebná ďalšia spolupráca a koordinácia medzi príslušnými orgánmi na zabezpečenie vhodnej identifikácie detských obetí THB a pomoci týmto detským obetiam.

82. Slovenské orgány tiež spomenuli zostavenie nástroja určeného na pomoc sociálnym pracovníkom pri identifikácii detských obetí THB a poskytovaní ochrany a pomoci týmto detským obetiam THB (interná norma c. V - 068/2010 „Vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pre obeť THB“). Národný program boja proti THB na roky 2011-2014 obsahuje ďalej aktivitu s názvom „Koordinácia v oblasti boja subjektov zapojených do prípadov obchodovania s ľuďmi v prípade mladistvých a cudzincov“, ktorá je relevantná pri identifikácii obetí THB.

83. GRETA upozorňuje slovenské orgány, aby stanovili postupy týkajúce sa identifikácie detských obetí THB slovenskej i cudzej národnosti, ktoré by mohli byť obeťami THB vrátane akejkoľvek novej úlohy orgánov zodpovedných za ochranu detí.

84. Ako je ďalej uvedené v bode 72, GRETA sa veľmi obáva, že nelegálnym migrantom, ktorých zadržia orgány činné v trestnom konaní, hrozí vyhostenie bez identifikácie ako obeť THB. V skutočnosti, zástupcovia NGO, ktorý sa stretli počas návštevy krajiny, vyjadrili názor, že veľa vyhostených nelegálnych migrantov možno identifikovať ako obeť THB.

85. Podľa slovenských orgánov nie je možné, aby cudzinec musel núteno opustiť územie krajiny po jeho identifikácii ako obeť THB. Nebolo však možné poskytnúť nijaký takýto príklad, keďže doteraz neboli oficiálne identifikované nijaké zahraničné obeť. Z pohľadu skupiny GRETA vytvára absencia proaktívneho prístupu k identifikácii zahraničných obetí THB riziko, že určitý počet takýchto obetí, t.j. všetky, ktoré sa za obeť sami neoznačia, sa zo systému vynechá. Podľa slovenských orgánov na začiatku roku 2011 polícia po prvýkrát iniciovala identifikáciu cudzinca, pri ktorom odôvodnene pochybovali, že bol obeťou THB. Uvedená osoba bola prevezená do NGO s poskytnutím pomocných a ochranných opatrení obetiam THB a bola zaradená do Programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi. Avšak krátko potom osoba tento program opustila a ukázalo sa, že v skutočnosti nebola obeťou THB.

86. Počas návštevy skupiny GRETA v krajine vyšší prokurátori a predstavitelia NGO prejavili obavy o situáciu poľnohospodárskych pracovníkov z Vietnamu, ktorí údajne pracovali na konopných poliach za extrémne ťažkých podmienok a mohli byť obeťami THB ako osoby využívané na prácu. Skupina GRETA nebola v pozícii, aby mohla uvedené informácie zistiť, avšak fakt, že pochádzali z niekoľkých nezávislých zdrojov, zvýšil ich dôveryhodnosť.

87. Slovenské orgány informovali skupinu GRETA o trestnom prípade začatom v apríli 2010, do ktorého bola zapojená skupina organizovaného zločinu zapletená do nelegálneho zamestnávania cudzincov v Slovenskej republike. Pôvodným obvinením bolo zorganizovanie zločineckej skupiny a zlegalizovanie ziskov zo zločinu. Avšak kvôli skutočnostiam zisteným počas vyšetrovania prípadu bol prekvalifikovaný na THB za využívanie na prácu. Obchodníci s ľuďmi držali obeť (10 mužov) pod kontrolou väčšinou prostredníctvom dlhového otroctva a iného druhu nátlaku. Žiadna z nich nebola oficiálne identifikovaná ako obeť THB, keďže niektoré sa rozhodli, že nevstúpia do Programu podpory a ochrany a ostatné požiadali o dobrovoľný návrat. Podľa orgánov policajný zbor v súčasnosti vykonáva zber informácií o možnom THB kvôli využívaniu na prácu skupinami organizovaného zločinu, ktorý by mohol viesť k novým prípadom THB na tento účel.

88. GRETA zaregistrovala mechanizmus začlenenia obeť THB do programu podpory a ochrany obetí THB. Napriek tomu **GRETA žiada slovenské orgány, aby pokračovali v prijímaní krokov na zabezpečenie zlepšenia identifikácie obetí THB, najmä zavedením koherentného národného mechanizmu na identifikáciu a smerovanie obetí THB a určením oprávneného orgánu, zodpovedného za zber informácií a zabezpečenie jednotnosti a presnosti identifikácie obetí THB.**

89. **Vo svetle uvedeného GRETA žiada slovenské orgány, aby:**

- **prijali praktické opatrenia na posilnenie kapacity hraničnej polície a iných oprávnených orgánov na identifikáciu možných obetí THB po ich vstupe na územie Slovenskej republiky a ich nasmerovanie na príslušné služby ochrany a pomoci obetiam THB;**
- **prijali proaktívny prístup k identifikácii obetí obchodovania s ľuďmi využívaných na prácu vystupňovaním návštev inšpektorov práce a polície na pracoviskách (napr. na poľnohospodárskych a stavebných pracoviskách), ktoré bežne zamestnávajú migrantov, a vypracovaním a používaním ukazovateľov na identifikáciu obetí THB;**
- **zabezpečili identifikáciu zahraničných obetí THB držaných v zaisťovacích zariadeniach pred ich vyhostením, napríklad sprístupnením takýchto zariadení špecializovaným NGO a sprístupnením právnej pomoci zaisteným nelegálnym migrantom;**
- **zaistili, aby boli identifikované obeť THB riadne nasmerované k pomoci a informované o svojich právach a o postupoch, za ktorých môžu žiadať o ochranu, a to v jazyku, ktorému rozumejú.**

b. Status a práva obetí THB

90. GRETA zastáva názor, že obeť THB tvoria zvláštnu kategóriu obetí a je potrebné ich oddeliť od obetí iných trestných činov. Všeobecne sa uznáva, že jednou zo zvláštnych vlastností THB je, že nepredstavuje jeden trestný čin, ale sériu trestných činov páchaných opakovane na tej istej osobe, pričom táto séria často trvá značný čas a niekedy zahŕňa fyzické alebo psychické násilie. Súvisiace nesprávne zaobchádzanie, očierňovanie, zneužívanie a zanedbávanie vyvoláva pri takmer všetkých obetiach THB obrovskú traumu a zbavuje ich schopnosti viesť život naplňajúci základné podmienky, ktoré sú potrebné na úctu k ľudskej dôstojnosti, často po dlhé roky po ich uvoľnení sa z reťaze obchodníkov s ľuďmi. Ak sa obeť THB neuznávajú spôsobom, ktorý im poskytne všetky ochranné a podporné opatrenia uvedené v Dohovore, nebude možné zbaviť ich obchodníkov s ľuďmi, reintegrovať ich do spoločnosti a obnoviť ich porušené práva a dôstojnosť.

91. Podľa slovenských orgánov v slovenskom práve neexistuje status obeť THB. Z pohľadu trestného práva obeť THB spadajú do kategórie „poškodených“, ktorá sa používa na označenie obetí všetkých trestných činov v zmysle § 46 až 50 TZ. Obete THB môžu spadať aj do kategórie „svedkov“, ak spolupracujú s úradmi a svedčia v trestnom konaní.

92. Na administratívnej úrovni sa obeť THB zahŕňajú do Programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi, ktorý sa riadi uvedeným Nariadením č. 47 ministra vnútra (pozri bod 43). Podľa tohto Nariadenia sa slovenskí občania, ktorí sú obeťami THB a prejavia záujem o zapojenie do Programu, prijímajú rozhodnutím Národného koordinátora. Pokiaľ ide o zahraničné obeť THB, tie možno do tohto Programu zahrnúť, ak sa vyhlásia za obeť THB a Odbor cudzineckej polície im udelí povolenie na tolerovaný pobyt v súlade so zákonom o pobyte cudzincov (pozri bod 112).

93. Skupina GRETA poukazuje na zámer slovenských orgánov harmonizovať status a práva obetí THB, ktorý sa odráža v jej legislatíve v rámci jednej z úloh zaradených do Národného programu boja proti THB na roky 2011-2014. **GRETA zastáva názor, že slovenské orgány by mali zabezpečiť, aby obeť THB mali prístup k právam stanoveným v Dohovore a boli plne informované o týchto právach.**

c. Opatrenia na pomoc a ochranu obetí THB

94. Dohovor vyžaduje, aby strany prijímali opatrenia na pomoc obetiam pri ich fyzickom, psychickom a sociálnom zotavení, pričom zohľadnia potrebu bezpečnosti a ochrany obetí, v spolupráci s NGO a inými organizáciami zapojenými do pomoci obetiam. Táto pomoc sa musí poskytovať na základe súhlasu a informovanosti s prihladením na zvláštne potreby osôb v zraniteľných pozíciách, ako aj detí, a nesmie byť podmienená ochotou obeť svedčiť (článok 12).

95. Už spomínaný Program podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi určuje sústavu opatrení pre slovenské obeť THB, medzi ktoré patria, *okrem iných*, izolácia od zločinného prostredia, pomoc pri ich dobrovoľnom návrate, poskytovanie anonymného ubytovania na ich žiadosť, 90-dňová starostlivosť v núdzi, finančná podpora, sociálna podpora, poradenstvo, rekvalifikačné kurzy a možnosť finančného odškodnenia. Pre zahraničné obeť THB Program predpokladá izoláciu zo zločineckého prostredia, zlegalizovanie ich prítomnosti na území Slovenskej republiky, anonymné ubytovanie na požiadanie, 90-dňové obdobie na zotavenie a opatrenia týkajúce sa pomoci, pomoc a ochranu počas trestného procesu (v prípade, že sa obeť rozhodne spolupracovať s orgánmi činnými v trestnom konaní), finančnú pomoc, sociálnu pomoc, psychosociálne poradenstvo, psychoterapeutické služby, právne poradenstvo, tlmočenie, zdravotná starostlivosť, atď. Obete sú tiež informované o možnosti vstúpiť do Programu na ochranu svedkov podľa zákona o ochrane svedkov, možnosti finančného odškodnenia podľa zákona o odškodnení osôb poškodených násilnými trestnými činmi a možnosti získania trvalého bydliska (ak je to v záujme Slovenskej republiky).

96. Rôzne typy pomoci predpokladanej podľa programu poskytujú IOM a NGO, ktoré majú uzavretú zmluvu s ministerstvom vnútra a sú financované z rozpočtu tohto ministerstva. Pomoc pri reintegrácii obetí THB a dobrovoľných návratoch poskytuje predovšetkým Kancelária IOM v Bratislave, Slovenské krízové centrum – DOTYK a Slovenská katolícka charita. Terénnu prácu súvisiacu s odhaľovaním možných obetí THB v oblasti pouličnej prostitúcie vykonáva občianske združenie Prima. Pokiaľ ide o pomoc deťom obetiam, poskytuje ju občianske združenie Name, Detský domov v Topoľčanoch a kancelárie úradov sociálnej a právnej ochrany detí a sociálnej kurately. Ďalšie preventívne činnosti a terénne práce pre obeť v rómskych komunitách vykonáva Asociácia komunitných centier.

97. GRETA víta spoluprácu, ktorá sa vybuďovala medzi Ministerstvom vnútra, IOM a NGO zapojenými do pomoci obetiam a ktorá je v súlade s duchom Dohovoru. GRETA ďalej s uspokojením poznamenáva, že rozpočet pridelený opatreniam na pomoc obetiam THB sa značne zvýšil zo 49 790 eur v roku 2007 na 220 200 eur v roku 2010.

98. GRETA bola informovaná, že dohľad nad činnosťami NGO vo vzťahu k pomoci obetiam THB vykonávalo Ministerstvo vnútra prostredníctvom ročných správ o použití rozpočtu, poskytnutého ministerstvom na príslušné obdobie. Nie je však jasné, či tento dohľad zahŕňal aj overenie kvality podporných opatrení, ktoré sa poskytli. V tomto kontexte GRETA poznamenáva, že niektoré z podporných opatrení poskytujú odborníci (napr. psychológovia, právnici, lekári, sociológovia) najatí príslušnými NGO. V týchto prípadoch je skutočný poskytovateľ podporných opatrení ešte vzdialenejší od národných orgánov, ktoré sú v konečnom dôsledku zodpovedné za implementáciu Dohovoru. V tejto súvislosti GRETA poznamenáva, že podľa nového Národného programu boja THB na roky 2011-2014 je určené monitorovanie implementácie Programu podpory a ochrany obetí THB a predkladanie výročných správ Národnému koordinátorovi.

99. NGO, ktoré poskytujú pomoc obetiam, informovali skupinu GRETA, že vo väčšine prípadov sú potreby obetí hodnotené výlučne na základe prianí formulovaných samotnými obeťami. GRETA súhlasí s tým, že je kľúčové s obeťami poskytované podporné opatrenia konzultovať a získať ich informovaný súhlas, ale považuje za potrebné podotknúť, že niekedy si správne vyhodnotenie potrieb obeť vyžaduje metodický a odborný prístup. Je preto dôležité, aby osoby, ktoré hodnotia potreby obetí, mali dostatočné profesionálne školenie, ktoré im umožní potreby hodnotiť adekvátne. GRETA registruje informácie poskytnuté slovenskými orgánmi týkajúce sa školiacich modulov o identifikácii obetí THB a dostupnosti IOM a manuáli o THB, ktoré organizujú spolu s IOM a zúčastňujú sa ich NGO spolupracujúce s Ministerstvom vnútra. Bolo by vhodné, aby takéto školenia boli systematické a aby sa materiály používané na identifikáciu obetí THB špecificky prispôbili charakteristikám THB v Slovenskej republike.

100. V prípade obetí THB ubytovaných v zariadení na núdzové ubytovanie je ich bezpečnosť a ochrana zabezpečená zachovaním mlčanlivosti o mieste a anonymitou obeť. Pokiaľ ide o ubytovacie zariadenie, ktoré prevádzkuje IOM Bratislava, má strážený vstup, vstup neoprávnených osôb je zakázaný a adresa zariadenia je uchovávaná v tajnosti. V prípade, že „nevhodným správaním“ obetí vzniknú bezpečnostné riziká, obeť je adresované varovanie a ak takéto správanie pretrváva, dotknutá osoba môže byť vylúčená z Programu podpory a ochrany obetí THB. NGO Slovenské krízové centrum – DOTYK prevádzkuje zariadenie núdzového ubytovania určené pre krízovú intervenciu a reintegráciu obetí, ktoré je chránené monitorovacím systémom a je napojené aj na bezpečnostnú službu. Bezpečnosť ubytovacích priestorov prevádzkovaných touto NGO je zachovávaná tak, že daná adresa nie je prezradená inštitúciám ani súkromným osobám.

101. Keď obeť THB ukončia Program podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi, o úspechu ich sociálnej a ekonomickej reintegrácie je k dispozícii len málo informácií. Jediné následné informácie poskytuje IOM, ktorá buduje kontakty s takýmito osobami a vedie ich osobné zložky. Na základe uvedeného nie sú slovenské orgány do tohto procesu zapojené.

102. Podľa názoru skupiny GRETA štát musí systematicky kontrolovať kvalitu týchto opatrení na pomoc a ich krátko- a dlhodobý vplyv na obeť. Ako sa uvádza v odseku 149 Vysvetľujúcej správy k Dohovoru, hoci pomoc obetiam možno poskytovať v spolupráci s NGO a inými relevantnými organizáciami, za splnenie povinností podľa Dohovoru zostávajú zodpovedné jednotlivé Štáty ako jeho Strany. Preto práve národné orgány musia prijať kroky, potrebné na zabezpečenie, aby obeť dostali pomoc, na ktorú majú nárok. Skupina GRETA v tomto ohľade poznamenáva, že podľa nového Národného programu boja proti THB na roky 2011-2014 Ministerstvo vnútra plánuje vymenovať nezávislého experta s úlohou monitorovať implementáciu Programu podpory a ochrany obetí THB. GRETA by uvítala informácie o výsledkoch tohto monitorovania.

103. GRETA sa domnieva, že slovenské orgány by mali urobiť ďalšie kroky, aby:

- zabezpečili, že opatrenia na ochranu a pomoc poskytnuté obetiam THB v súlade s Dohovorom sa zakladajú na odbornom a objektívnom hodnotení potrieb obetí a sú poskytnuté všetkým obetiam THB bez ohľadu na ich národnosť a status pobytu;
- zabezpečili, že ochranné a podporné opatrenia poskytujú kvalifikovaní odborníci predovšetkým pokiaľ ide o sociálnu, zdravotnú a právnu pomoc;
- monitorovali účinnosť a kvalitu ochranných a podporných opatrení, vrátane reintegrácie obetí THB do spoločnosti s cieľom zabrániť opakovanému obchodovaniu s nimi.

d. Obdobie na zotavenie a premyslenie

104. Keďže obeť THB sú po zažitej traume mimoriadne zraniteľné, Dohovor zavádza povinnosť strán poskytnúť vo vnútornom práve obdobie na zotavenie a reflexiu v dĺžke najmenej 30 dní. Minimálne 30-dňové obdobie predstavuje dôležitú záruku pre obeť a potenciálne obeť a slúži mnohým účelom, vrátane vytvorenia priestoru na zotavenie a vymanenie sa z dosahu obchodníkov¹⁰. Počas tohto obdobia musia strany umožniť zahraničným obetiam THB zostať na ich území.

105. Podľa slovenských orgánov je ustanovenie, ktoré je ekvivalentom obdobia na zotavenie a reflexiu, obsiahnuté v § 43 ods. 7 zákona o pobyte cudzincov, podľa ktorého „policajný útvar udelí povolenie na tolerovaný pobyt obeť trestného činu súvisiaceho s obchodovaním s ľuďmi najviac na 90 dní“. Slovenské orgány zdôrazňovali, že povolenie na tolerovaný pobyt je trikrát dlhší, ako je minimálne trvanie obdobia na zotavenie a reflexiu určené v článku 13 Dohovoru.

106. Slovenské orgány informovali GRETA, že v roku 2008 bolo udelené obdobie na zotavenie a reflexiu 38 obetiam THB a 20 v roku 2009. Zdá sa však, že tieto informácie sú v rozpore s faktom, že v Slovenskej republike nebola identifikovaná žiadna obeť. Ako vysvetlili predstavitelia počas návštevy GRETA v krajine, povolenie na tolerovaný pobyt sa používa pri všetkých cudzincoch, ktorí sú v Slovenskej republike nelegálne, na zabezpečenie legálnosti ich pobytu v prípadoch určených zákonom, nielen v prípade obetí THB. Z tohto dôvodu už uvedené údaje sa v skutočnosti týkajú všetkých cudzincov, ktorí dostali takéto povolenie, pričom žiaden z nich nebol obeťou THB.

107. GRETA musí zdôrazniť, že obdobie na zotavenie a reflexiu v zmysle Dohovoru sa významne odlišuje od povolenia na tolerovaný pobyt, ktorý sa poskytuje podľa slovenského práva. Ako už bolo uvedené, jedným z cieľov obdobia na zotavenie a reflexiu v zmysle Dohovoru je pomôcť obetiam zotaviť sa a ne byť vystavený obchodníkom s ľuďmi; počas tohto obdobia obeť majú mať nárok na ochranné a podporné opatrenia. Účinok povolenia na tolerovaný pobyt je však obmedzený na legalizáciu pobytu osoby na slovenskom území, pričom však neopravňuje túto osobu na nijaké ochranné a podporné opatrenia.

108. Obdobie na zotavenie a reflexiu podľa Dohovoru navyše možno použiť aj pri obetiach, ktoré sú na území štátu legálne na základe krátkodobého povolenia na pobyt. V rozpore s tým sa povolenie na tolerovaný pobyt vydáva len cudzincom, ktorí sú v Slovenskej republike prítomní nelegálne.

¹⁰ Pozri vysvetľujúcu správu o dohovore v bodoch 172 a 173.

109. Na záver uvádzame, že povolenie na tolerovaný pobyt slovenské orgány považujú za predstavujúci obdobie na zotavenie a reflexiu a zároveň za povolenie na pobyt pre obeť THB. Skupina GRETA by rada poukázala na odsek 175 Vysvetľujúcej správy, ktorý uvádza: „Obdobie na zotavenie a reflexiu upravené v článku 13 ods. 1 si nemožno zameniť s vydaním povolenia na pobyt podľa článku 14 ods. 1“. GRETA okrem toho poznamenáva, že ochranné a podporné opatrenia podľa nariadení Slovenskej republiky môžu byť poskytnuté, iba ak potenciálna obeť súhlasí, že bude zaradená do Programu na podporu a ochranu obetí THB (t.j. bude oficiálne identifikovaná), čo vedie k záveru, že pred urobením takéhoto rozhodnutia nemajú potenciálne obeť THB prístup k žiadnym ochranným a podporným opatreniam, na ktoré majú právo podľa § 13 Dohovoru.

110. GRETA žiada slovenské orgány, aby prijali legislatívne a praktické opatrenia na zavedenie obdobia zotavenia a reflexie pre obeť THB ako je uvedené v § 13 Dohovoru. Obdobie na zotavenie a reflexiu má, okrem iného, oprávňovať obeť na ochranné a podporné opatrenia obsiahnuté v článkoch 12 ods. 1 a 12 ods. 2 Dohovoru.

e. Povolenia na pobyt

111. § 14 ods. 1 Dohovoru určuje, že obetiam obchodovania s ľuďmi musí byť vydané obnoviteľné povolenie na pobyt. Toto ustanovenie spĺňa požiadavky obetí aj požiadavky boja proti THB. Dve podmienky stanovené v § 14 ods. 1 o vydaní povolenia na pobyt sa týkajú buď toho, že pobyt obeť je „nevyhnutný z dôvodu jej osobnej situácie“, alebo je nevyhnutný „s cieľom jej spolupráce s príslušnými orgánmi pri vyšetrowaní alebo trestnom konaní“. Cieľom týchto požiadaviek je umožniť stranám vybrať si medzi udelením povolenia na pobyt výmenou za spoluprácu s orgánmi činnými v trestnom konaní a udelením povolenia na pobyt kvôli potrebám obeť alebo súčasné prijatie oboch možností.

112. Podľa slovenského práva sa vydanie povolenia na pobyt obetiam THB, jeho typ a trvanie riadi zákonom o pobyte cudzincov. V súlade s týmto zákonom „udelí policajné oddelenie povolenie na tolerovaný pobyt cudzincovi, ktorý je obeťou zločinu týkajúceho sa obchodovania s ľuďmi, ak má najmenej 18 rokov, pričom orgán činný v trestnom konaní informuje cudzinca o možnosti a podmienkach udelenia povolenia na tolerovaný pobyt z tohto dôvodu a o právach a povinnostiach z toho vyplývajúcich“. Informácie o povolení na tolerovaný pobyt sú dostupné prostredníctvom letákov a brožúr o Programe podpory a ochrany obetí THB vydaných Ministerstvom vnútra v rôznych jazykoch. Ako je uvedené v odseku 105, povolenie na tolerovaný pobyt sa udelí najprv na 90 dní, možno ho však predĺžiť o 180 dní, ak pretrváva dôvod, kvôli ktorému bolo vydané, a prítomnosť cudzinca je nevyhnutná kvôli trestnému konaniu. Podľa slovenských orgánov je jedinou požiadavkou, na základe ktorej môže byť obeť THB udelené povolenie na tolerovaný pobyt, vyhlásenie príslušnej osoby, že bola predmetom THB.

113. Pokiaľ ide o detské obeť THB, zákon o pobyte cudzincov určuje, že „polícia udelí povolenie na tolerovaný pobyt cudzincovi, ktorý je maloletým dieťaťom nachádzajúcim sa na území Slovenskej republiky“. Toto ustanovenie sa netýka iba THB a platí pre všetkých mladistvých bez sprievodu. V takých prípadoch je potrebné odovzdať dieťa najbližšiemu zodpovednému orgánu zodpovednému za sociálnu a právnu ochranu detí a kuratelu. Podľa názoru GRETA a ak berieme do úvahy pozorovania vo vyššie uvedenom odseku 81, je potrebné prehodnotiť súčasný systém identifikácie obetí obchodovania s ľuďmi s cieľom zabezpečiť vhodnú identifikáciu takýchto detí a poskytnúť im zodpovedajúci pobytový status.

114. Okrem povolenia na tolerovaný pobyt slovenská legislatíva predpokladá udelenie povolenia na trvalý pobyt cudzincom vrátane obetí THB Oddelením cudzineckej polície Policajného zboru. Takéto povolenie na pobyt môže byť udelené obeti, ktorá už má povolenie na tolerovaný pobyt po potvrdení národným koordinátorom boja proti obchodovaniu s ľuďmi, ak „je udelenie takéhoto povolenia na pobyt v záujme Slovenskej republiky“. Takáto formulácia necháva veľkú voľnosť v rozhodovaní vnútroštátnym orgánom a mohla by odradiť cudzincov, ktorí sú obeťami THB, aby žiadali o povolenie na trvalý pobyt bez ohľadu na zložitosť ich osobnej situácie. GRETA si uvedomuje, že získanie povolenia na pobyt nie je právom, no pre obeť THB a rozhodovacie orgány by bola väčšia zrozumiteľnosť zákonných ustanovení prínosom. V súvislosti s THB môže byť osobná situácia závažná, pretože zahŕňa množstvo faktorov vrátane bezpečnosti, zdravia, rodinnej situácie obeť atď., ktoré je potrebné zohľadniť.

115. GRETA sa domnieva, že slovenské orgány musia stanoviť špecifické požiadavky pre obeť THB, aby mohli získať povolenia na pobyt a zabezpečiť, že potenciálne obeť THB budú o týchto požiadavkách informované.

f. Kompenzácia

116. Článok 15 Dohovoru určuje povinnosť strán zabezpečiť, aby ich interné právo stanovovalo právo obeť THB na právnu asistenciu a bezplatnú právnu pomoc. Strany musia tiež zabezpečiť právo obeť na odškodnenie od páchatel'ov THB a musia prijať opatrenia na zaručenie odškodnenia obeťam v súlade s ich interným právom. Prístup k THB na základe ľudských práv umožňuje účinné stíhanie obchodníkov s ľuďmi s dôrazom na právo obeť na účinný opravný prostriedok. V tejto súvislosti majú obeť THB medzinárodné zákonné právo na primerané a vhodné opravné prostriedky.

117. Slovenské orgány sa odvolávajú na zákon o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi, ktorým sa riadi odškodňovanie obeť akéhokoľvek zločinu, ktoré vykazujú znaky fyzického zranenia. GRETA podotýka, že tento zákon je výsledkom prenesenia Smernice Rady EÚ 2004/80/ES z 29. apríla 2004 o odškodňovaní obeť zločinov s cieľom umožniť predloženie žiadosti v inom členskom štáte, ako je štát trvalého bydliska žiadateľa.

118. Slovenské orgány ďalej uviedli, že ak obchodovanie s ľuďmi nevedie k fyzickému násiliu podľa § 2 vyššie uvedeného zákona, dôjde však k inej škode, majú obeť THB možnosť využiť na získanie odškodnenia pomocné súdne konanie podľa Trestného zákona alebo občianskoprávnu žalobu.

119. GRETA podotýka, že obeť THB musia vykazovať známky fyzického zranenia, aby mohli dostať odškodnenie podľa vyššie uvedeného zákona o odškodňovaní, avšak v prípadoch THB k nemu nedochádza vždy. Z tohto dôvodu bude uplatňovanie uvedeného zákona obmedzené iba na tie obeť THB, ktoré nielen utrpeli fyzické zranenie, ale sú schopné ukázať známky tohto násillia. Navyše, platí iba pre obyvateľov EÚ, a preto je diskriminačný pre obyvateľov tretích krajín. GRETA dospela k záveru, že v súčasnosti slovenská vláda neprijíma dostatok legislatívnych a iných opatrení, ktoré môžu byť potrebné na zaručenie odškodnenia všetkým obeťam THB a že zatiaľ ani jedna obeť THB nedostala odškodnenie. V tejto súvislosti GRETA podotýka, že Národný program boja proti THB na roky 2011-2014 predpokladá „preskúmanie možnosti na odškodňovanie obeť THB zo ziskov páchatel'a získaných v dôsledku trestnej činnosti v súlade s medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky.“

120. GRETA žiada slovenské orgány, aby prijali potrebné legislatívne a praktické opatrenia na zabezpečenie odškodňovania všetkých obeť THB bez ohľadu na ich národnosť a pobytový status. Pri rozhodovaní o opatreniach týkajúcich sa odškodňovania musí slovenská vláda vziať do úvahy príslušné ustanovenia Európskeho dohovoru o odškodňovaní obeť násilných trestných činov (ktorého je Slovenská republika stranou) a odporúčanie Rec(2006)8 Výboru ministrov členských štátov o pomoci obeťam trestných činov.

g. Repatriácia a návrat obetí THB

121. Dohovor vyžaduje, aby strany zostavili programy repatriácie, ktoré by zahŕňali príslušné vnútroštátne alebo medzinárodné inštitúcie a NGO a vyvinuli úsilie pri uľahčení reintegrácie obetí do spoločnosti v štáte návratu, čo zahŕňa aj vzdelávací systém a trh práce. Strany musia tiež sprístupniť obetiam THB kontaktné informácie alebo štruktúry, ktoré im môžu pomôcť v krajine návratu, ako sú napríklad predstavitelia orgánov činných v trestnom konaní, NGO, právni odborníci a agentúry sociálnej starostlivosti. Návrat obetí THB musí byť pokiaľ možno dobrovoľný a musí byť vykonaný s náležitým ohľadom na práva, bezpečnosť a dôstojnosť osoby a na stav akéhokoľvek právneho konania súvisiaceho s faktom, že osoba je obeťou THB (§ 16).

122. Podľa slovenskej vlády sa repatriácia a návrat zahraničných obetí THB vykonáva podľa zákona o pobyte cudzincov a zákona o azyle. Postup repatriácie a návratu musí byť zahŕňať prednávratové poradenstvo, zabezpečenie cestovných dokumentov, pomoc na letisku a iné operácie podľa potreby. Preskúmanie a rozhodovanie v prípadoch týkajúcich sa návratu obetí THB je v kompetencii Oddelenia cudzineckej polície. Návrat organizuje kancelária IOM v Bratislave na základe zmluvy o spolupráci uzavretej s Ministerstvom vnútra. V praxi však ešte nebolo možné uplatniť tieto ustanovenia, keďže doteraz neboli identifikované žiadne zahraničné obeť THB.

123. Pokiaľ ide o uľahčenie návratu obetí THB, ktorí sú štátnymi príslušníkmi Slovenskej republiky, alebo ktorých obvyklé miesto bydliska je Slovenská republika, po identifikovaní takejto obeť príslušnými orgánmi iného štátu ako obeť THB a jej repatriácii do Slovenskej republiky, môže takáto obeť požiadať o zaradenie do Programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi. Uznanie obeť za obeť THB môže byť založené na:

- skutočnej identifikácii takejto obeť (v cudzom štáte),
- vyhláseniach organizácie podávajúcej správy alebo inštitúcie potvrdzujúcej, že osoba je obeťou THB,
- zaradení obeť do Programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi

124. Po zaradení do programu sú obeť repatriované a IOM poskytne pomoc pri reintegrácii. Pomocné opatrenia poskytnú aj v súlade so zmluvami uzavretými s Ministerstvom vnútra. K takýmto opatreniam patrí celkové posúdenie zdravotného stavu, psychologické poradenstvo a psychoterapia, liečebná starostlivosť, sociálna pomoc a sociálne poradenstvo, pomoc pri kontakte s orgánom, právne rady, dočasné bezpečné ubytovanie, rekvalifikácia a pomoc pri hľadaní zamestnania. Koordináciu pomocných opatrení zabezpečuje IOM.

125. GRETA je však znepokojená správami, že obeť THB pochádzajúce zo sociálne a ekonomicky znevýhodnených oblastí sa po ukončení programu vrátili do prostredia, ktoré predtým viedlo k obchodovaniu s nimi. To spochybňuje efektivitu programu z hľadiska sociálnej a ekonomickej reintegrácie obetí THB. GRETA musí zdôrazniť, že zodpovednosť za sociálnu reintegráciu obetí THB musí prevziať štát. V tejto súvislosti je potrebné venovať osobitnú pozornosť detským obetiam THB predovšetkým zabezpečením, aby opatrenia súvisiace s repatriáciou a akékoľvek následné opatrenia boli vykonané za plného rešpektovania najlepších záujmov dieťaťa. GRETA podotýka, že Národný program boja proti THB na roky 2011-2014 obsahuje špecifickú úlohu zabezpečenia nepretržitosti programov pre obeť THB.

126. **GRETA sa domnieva, že slovenské orgány by mali zvýšiť svoje úsilie pri reintegrácii obetí THB do spoločnosti. Orgány by mali predovšetkým vytvoriť špecifické programy zamerané na reintegráciu obetí THB na trh práce a/alebo do vzdelávacieho systému a mali by dokázať overiť výsledky týchto programov.**

4. Implementácia opatrení týkajúcich sa trestného práva hmotného, vyšetrovania, trestného stíhania a procesného práva

a. Trestné právo hmotné

127. V zmysle článku 18 Dohovoru Zmluvné strany sú povinné považovať nezákonné obchodovanie s ľuďmi za trestný čin, pokiaľ je spáchaný úmyselne. Ďalej Dohovor vyžaduje od Zmluvných strán, aby zvážili prijatie opatrení na kriminalizáciu využívania služieb, ktoré sú predmetom zneužívania, pričom vedia, že daná osoba je obeťou nezákonného obchodovania s ľuďmi (článok 19). Okrem toho falšovanie cestovných dokladov alebo dokladov totožnosti, ich odstránenie, ukrývanie alebo zničenie, ako aj ich obstarávanie alebo poskytnutie musia byť takisto považované za trestné činy, pokiaľ sú spáchané úmyselne a za účelom umožnenia nezákonného obchodovania s ľuďmi. Trestné činy uvádzané v týchto článkoch predstavujú minimálny konsenzus, ktorý nezabraňuje ich začleneniu do domácich zákonov. Takáto harmonizácia je rovnako dôležitá pre zabezpečenie efektívnej medzinárodnej spolupráce, hlavne čo sa týka vydania zločincov a vzájomnej právnej asistencie. Ďalej článok 24 Dohovoru vyžaduje od Zmluvných strán, aby zabezpečili, že niektoré okolnosti sú považované za prirážajúce okolnosti pri stanovení trestu za trestné činy určené v článku 18.

128. V zmysle ustanovení článku 179 až 181 Trestného zákonníka (pozri odseky 32 a 36) sa trestný čin nezákonného obchodovania s ľuďmi trestá odňatím slobody v trvaní 4 až 10 rokov. Prirážajúce okolnosti uvádzané v článku 179 sú nasledovné:

- „(3) Páchateľ je odsúdený na trest odňatia slobody v trvaní 7 až 12 rokov, pokiaľ spácha trestný čin uvádzaný v odseku 1 alebo 2,
 - a) a týmto získava vyšší zisk pre seba alebo pre inú osobu;
 - b) voči chránenej osobe;
 - c) so špeciálnym motívom; alebo
 - d) použitím krutejšieho spôsobu spáchania;
- (4) Páchateľ je odsúdený na trest odňatia slobody v trvaní 12 až 12 rokov, pokiaľ spácha trestný čin uvádzaný v odseku 1 alebo 2
 - a) a týmto získava značný zisk pre seba alebo pre inú osobu;
 - b) a týmto spôsobí vážnu ujmu na zdraví alebo smrť, alebo iný mimoriadne vážny následok; alebo
 - c) ako člen nebezpečnej skupiny;
- (5) Páchateľ je odsúdený na trest odňatia slobody v trvaní 20 až 25 rokov alebo na doživotie, pokiaľ spácha trestný čin uvádzaný v odseku 1 alebo 2,
 - a) a týmto nadobudne zisk značného rozsahu pre seba alebo pre inú osobu; alebo
 - b) a týmto spôsobí vážnu ujmu na zdraví alebo smrť viacerým osobám.“¹¹

129. Navyše, zoznam prirážajúcich okolností, ktorý je uvedený v § 37 TZ, zahŕňa spáchanie trestného činu osobou, ktorá zneužila svoje zamestnanie, povolanie, funkciu alebo pozíciu na dosiahnutie neoprávneného zisku. Ak podľa slovenských orgánov spáchaný trestný čin THB verejný činiteľ pri vykonávaní svojich povinností, je veľmi pravdepodobné, že trestné stíhanie bude vykonávané podľa § 179 v spojení s inými trestnými činmi, ako je zneužitie právomoci (§ 326 TZ), korupcia atď., čo vedie k vyšším sankciám.

¹¹Neoficiálny preklad poskytnutý slovenskými orgánmi.

130. Skupina GRETA podotkla, že článok 37 TZ obsahuje predchádzajúce usvedčenie ako prítiažujúcu okolnosť, čo by mohli brať do úvahy slovenské súdy. Avšak slovenská legislatíva neumožňuje, aby sa brali do úvahy predchádzajúce odsúdenia za trestné činy týkajúce sa nezákonného obchodovania s ľuďmi v prípade inej strany pri stanovení výšky trestu za trestné činy týkajúce sa THB, čo by mohlo umožniť vyrubenie vyšších trestov za opakované spáchanie trestného činu. Takéto odsúdenia môžu slovenské súdy vziať do úvahy, iba ak sú rozsudky cudzích súdov potvrdené domácimi súdmi. GRETA registruje prebiehajúcu legislatívnu transpozíciu Rámcového dohovoru Rady EÚ 2008/675/JHA z 24. júla 2008 o zohľadňovaní odsúdení v členských štátoch Európskej únie v priebehu nových trestných konaní, ktorý zabezpečí, že predchádzajúce odsúdenia súdmi v členských štátoch EÚ budú automaticky uznávané slovenskými súdmi.

131. GRETA sa domnieva, že slovenské orgány by mali prijať všetky potrebné opatrenia aby zabezpečili pre slovenské súdy možnosť zohľadniť pri určovaní sankcií za trestné činy THB odsúdenia súdmi všetkých strán Dohovoru Rady Európy o obchodovaní s ľuďmi.

132. Podľa informácií poskytnutých slovenskými orgánmi nie je stanovený žiadny trestný čin za konania súvisiace s cestovnými dokladmi a dokladmi totožnosti uvádzanými v článku 20 Dohovoru, ak sú takéto konania spáchané úmyselne a za účelom umožnenia nezákonného obchodovania s ľuďmi. Na základe toho sa predstavitelia Kancelárie generálneho prokurátora stretli počas návštevy krajiny skupinou GRETA a naznačovali, že takéto činy by mali byť trestne stíhané pod inými článkami Trestného zákona, hlavne pokiaľ ide o napomáhanie a účasť na spáchaní trestného činu. Ďalej falšovanie cestovných a iných dokumentov, ako sú listiny, oficiálne pečiatky, znaky a značky, je postihnutelné podľa § 352 TZ. Ak boli takéto skutky spáchané s cieľom umožniť THB, potom platia ustanovenia § 21 TZ týkajúce sa napomáhania alebo navádzania na spáchanie trestného činu. Za zadržávanie, odňatie, skrývanie alebo zničenie cestovného alebo identifikačného dokumentu inej osoby za účelom umožnenia THB, čo vyslovene požaduje článok 20 Dohovoru Rady Európy, však nie je určený žiadny trestný čin.

133. Slovenská legislatíva nekriminalizuje vedomé využívanie služieb obete THB a zatiaľ neboli žiadne úvahy o tom, aby sa tento čin stal trestným činom. Podľa slovenských verejných činiteľov, ktorí sa stretli počas návštevy krajiny skupinou GRETA, takýto trestný čin by sa mimoriadne ťažko dokazoval a jeho odradzujúci efekt by bol bezvýznamný. Napriek tomu GRETA zastáva názor, že možnosť kriminalizácie využívania služieb obete by sa mala starostlivo preskúmať v kontexte preskúmania legislatívy proti nezákonnému obchodovaniu s ľuďmi.

134. Ustanovenia trestného zákona ustanovujúce zodpovednosť právnických osôb za trestné činy vstúpili do platnosti dňa 1. septembra 2010. Podľa slovenských orgánov nebola zatiaľ žiadna právnická osoba predmetom trestných alebo netrestných sankcií za trestné činy súvisiace s THB.

135. GRETA žiada slovenské orgány, aby prehodnotili legislatívu tak, aby plne odrážala podstatné ustanovenia Dohovoru, predovšetkým pokiaľ ide o zavedenie trestných činov za skutky týkajúce sa cestovných a identifikačných dokumentov spáchané kvôli umožneniu THB.

b. Nepotreštanie obetí THB

136. GRETA podotýka, že slovenská legislatíva neumožňuje, aby sa tresty nevyrubovali aj obetiam THB, ktoré sú nútené zapojiť sa do nezákonných činností. Jediným spôsobom pre zmiernenie trestov je odvolávanie sa na poľahčujúce okolnosti, ktoré sa uplatňujú v prípade akéhokoľvek trestného činu v rámci trestného konania. V tomto ohľade GRETA podotýka, že niektoré z poľahčujúcich okolností predstavených § 36 Trestného zákona môžu byť relevantné pri zmiernení trestov pre obeť THB, hlavne ak daná osoba:

„a) spáchala trestný čin pod vplyvom ospravedlniteľne silného emocionálneho nepokoja,
.../...

e) spáchala trestný čin pod tlakom závislosti alebo podriadenia,

f) spáchala trestný čin pod vplyvom hrozby alebo donútenia,

g) spáchala trestný čin následkom núdzového stavu, ktorý nespôsobila ona,

h) spáchala trestný čin pod vplyvom zúfalých osobných okolností alebo rodinných okolností, ktoré si nenastolila sama,

i) spáchala trestný čin pri pokuse o odvrátenie útoku alebo iného nebezpečenstva, alebo pri konaní pod okolnosťami, ktoré by predstavovali vylúčenie potrestania trestného činu pri splnení iných podmienok,

ale konala bez plného dodržiavania podmienok nutnej obrany, naliehavého prípadu, uplatňovania zákona alebo povinnosti alebo súhlasu poškodenej strany, zákonného používania zbraní,

zákonne povoleného rizika alebo splnenia úloh agenta,

.../...

n) pomáhala pri objasňovaní trestnej činnosti príslušným orgánom, alebo

o) prispela k odhaleniu alebo usvedčeniu organizovanej skupiny, zločineckej skupiny alebo teroristickej skupiny“.¹²

137. Podľa slovenských orgánov súd zväži všetky zmiernujúce okolnosti podľa § 36 TZ pri určovaní sankcie pre obeť THB. Súd môže využiť ďalšie zákonné možnosti zníženia trestu podľa § 39 TZ (mimoriadne zníženie sankcie) alebo upustenia od potrestania podľa § 40 TZ (upustenie od potrestania).

138. Slovenské orgány uviedli, že s cieľom implementácie Smernice 2011/36/EÚ Európskeho parlamentu a Rady z 5. apríla 2011 o prevencii a boji proti obchodovaniu s ľuďmi a jeho obeťami je plánovaná úprava legislatívy s cieľom umožniť neuložiť sankcie obetiam THB za ich zapojenie do trestnej činnosti, ak boli do nej nútené v priamej súvislosti s ich nezákonným obchodovaním.

139. **GRETA vyzýva slovenské organ, aby do svojej legislatívy zaviedla ustanovenie o nepotreštaní obetí THB, ktoré boli nútené zapojiť sa do nezákonných činností kvôli ich situácii súvisiacej s nezákonným obchodovaním s ľuďmi.**

c. Vyšetřovanie, trestné stíhanie a procesné právo

140. Jeden z cieľov Dohovoru je zabezpečiť efektívne vyšetřovanie a trestné stíhanie THB. V tomto kontexte sa od strán vyžaduje, aby vzájomne spolupracovali v oblasti vyšetřovaní alebo trestných konaní súvisiacich s THB (článok 32). Dohovor navyše ustanovuje, že vyšetřovanie alebo trestné stíhanie trestných činov súvisiacich s THB nesmie závisieť o správ obetí a združenia a NGO ochraňujúce ľudské práva obetí musia byť schopné asistovať obetiam počas trestného konania (článok 27).

¹² Neoficiálny preklad poskytnutý slovenskými orgánmi.

141. Okrem toho v súlade s článkom 28 Dohovoru Zmluvné strany musia prijať opatrenia na to zabezpečenie efektívnej a vhodnej ochrany pred potenciálnou odvetou alebo zastrašovaním, hlavne počas alebo po vyšetrovaní a trestnom stíhaní páchatel'ov. Táto ochrana môže mať rôzne typy (fyzická, presťahovanie, zmena totožnosti, atď.) a má sa poskytovať obetiam nezákonného obchodovania s ľuďmi, tým, ktorí daný čin nahlásia alebo inak spolupracujú s vyšetrovacími orgánmi alebo orgánmi činným v trestnom konaní, svedkom, ktorí poskytnú svedectvo a v prípade potreby rodinným príslušníkom vyššie uvedených osôb. Vhodná ochrana pred odvetou alebo zastrašovaním počas alebo po vyšetrovaní a trestného stíhania obchodníkov s ľuďmi sa takisto vyžaduje pre členov skupín, združení alebo mimovládnych organizácií, ktoré pomáhajú obetiam obchodovania s ľuďmi počas trestných konaní.

142. Podľa slovenských orgánov v prípade trestného činu THB kancelária prokurátora iniciuje z *moci* úradnej predbežné konanie bez ohľadu na sťažnosť obeť a bez ohľadu na jeho vôľu. Trestné prípady týkajúce sa porušenia ľudských práv sú pod dohľadom Kancelárie generálneho prokurátora, primárnym účelom čoho je zabezpečiť správnu právnu kvalifikáciu prípadu pred súdom. Slovenské orgány uviedli, že v roku 2008 bolo začaté trestné konanie v 11 prípadoch súvisiacich s THB a 10 prípadov v roku 2009.

143. Podľa informácií poskytnutých slovenskými úradmi bolo 10 usvedčení za trestné činy súvisiace s THB v roku 2008 a 10 usvedčení v roku 2009. Dĺžka trestu odňatia slobody, na ktorý boli obchodníci s ľuďmi odsúdení, sa pohybovala od 15 mesiacov do piatich rokov v roku 2008, od jedného do siedmich rokov v roku 2009. GRETA podotýka, že najnižšia sadzba trestu odňatia slobody, t.j. 15 mesiacov v roku 2008 a jeden²⁹²³ rok v roku 2009, bola podstatne nižšie ako minimálna sadzba trestu odňatia slobody, ktorú uvádza § 179 Trestného zákona (štyri roky). Žiadne z týchto usvedčení nevedlo ku konfiškácii majetku alebo zatvoreniu podniku.

144. V priebehu stretnutí, ktoré sa konali v súvislosti s návštevou skupiny GRETA v krajine, vyjadrili rôzni účastníci obavy v súvislosti s pozíciou a stavom obeť THB. GRETA bola informovaná o tom, že procesné práva obeť, ktoré sú „poškodenými stranami“ sa líšia od tých, ktoré sú „svedkami“. Niektorí predstavitelia, s ktorými sme sa stretli počas návštevy, vyjadrili názor, že „poškodené strany“ majú slabé procesné práva v súdnych konaniach v porovnaní s právami páchatel'ov. Ide o obavu predovšetkým v prípade obeť THB, ktoré sú mimoriadne zraniteľnou kategóriou, a ktoré sú často jedinými osobami, ktoré môžu poskytnúť podstatné svedectvo v takýchto trestných prípadoch.

145. GRETA by rada zdôraznila význam zabezpečenia, aby obeť THB mali prospech zo všetkých procesných práv stanovených v článkoch 28 a 30 Dohovoru. V tomto ohľade sa ustanovenia TZ týkajúce sa postupu výsluchu svedkov a poškodených strán nerozlišujú obeť THB. Používanie špeciálnych techník výsluchu je ponechané na uváženie polície, prokurátora a súdu a je zabezpečované v súvislosti s ohrozenými svedkami, chránenými svedkami alebo utajenými svedkami v trestnom konaní. Ak sa súd rozhodne udeliť obeť THB status ohrozeného, chráneného alebo utajeného svedka, konfrontácia medzi takouto obeťou a páchatel'om.

146. § 135 TZ poskytuje možnosť špeciálneho postupu vypočúvania osôb mladších ako 15 rokov. GRETA sa obáva, že akákoľvek detská obeť THB vo veku od 15 do 18 rokov, ktorá je ochotná zúčastniť sa trestného konania, bude zbavená možnosti využiť tento špeciálny postup. GRETA pripomína, že článok 30(3) Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi vyžaduje, aby sa strany v prípade detských obeť postarali o ich špeciálne potreby a zabezpečili ich práva na opatrenia týkajúce sa zvláštnej ochrany.

147. Pokiaľ ide o procesné práva pre obeť THB, ktorá je „poškodenou stranou“ v prípade, že nie je ochotná zúčastniť sa konania ako svedok, môže si takáto osoba vybrať oprávneného zástupcu, ktorý sa zúčastní trestného konania a má právo požadovať odškodnenie za škody v mene „poškodenej strany“. GRETA nebola informovaná o žiadnych iných procesných právach obeť THB, ktoré sa zúčastňujú trestného konania ako „poškodené strany“.

148. Na základe vyššie uvedených skutočností, **GRETA žiada slovenskú vládu, aby prijala všetky potrebné legislatívne a praktické opatrenia, ktoré zabezpečia, že obetiam THB a svedkom sa poskytne potrebná ochrana a pomoc požadovaná podľa článkov 28 a 30 Dohovoru. Preto je nevyhnutne dôležité, aby polícia, prokurátori a sudcovia boli vhodne vyškolení a oboznámení s mimoriadnou citlivosťou a zraniteľnosťou obetí THB a predovšetkým mladistvých.**

5. Záverečné poznámky

149. Slovenské orgány vyvinuli od ratifikácie Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi chvályhodné úsilie. Ich boj proti THB je však vedený predovšetkým z hľadiska trestného práva a imigračného práva. Ilustruje to skutočnosť, že hlavné legislatívne ustanovenia týkajúce sa THB, sú uvedené v Trestnom zákone, regulačných zákonoch vydaných Ministerstvom vnútra a legislatíve týkajúcej sa migrácie a azylu. Skutočnosť, že Expertná skupina pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi a Národný koordinátor boja proti THB patria do administratívnej štruktúry Ministerstva vnútra, predurčuje aj prístup k THB z hľadiska presadzovania práv, čo je na ujmu prístupu založeného na ľudských právach a prístupu zameraného na obeť, ktoré podporuje Dohovor.

150. Aj keď GRETA víta potvrdenie orgánov, že THB sa chápe ako porušenie ľudských práv, domnieva sa, že slovenské orgány by mali prijať ďalšie opatrenia, ktorými zabezpečia, že v legislatíve i v praxi sa bude plne odrážať prístup založený na ľudských právach a zameraný na obeť, ktorý je základom Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi, od prevencie po ochranu, stíhanie a odškodnenie. Podľa názoru skupiny GRETA by rozvinutie koncepcie „obete THB“ založenej na ľudských právach, zlepšenie identifikácie obetí THB, zavedenie obdobia na zotavenie a reflexiu a zodpovedajúce pomocné a ochranné opatrenia a poskytovanie primeranej ochrany obetiam THB v rámci trestného konania a tiež zavedenie možnosti nepotrestania obetí THB nútených zapojiť sa do nezákonných činností, výrazne prispelo k efektívnejšej implementácii Dohovoru. Navyše, zaradenie boja proti obchodovaniu s ľuďmi do kompetencií Rady vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť by mohla byť prospešná pri podpore prístupu založeného na ľudských právach v boji proti THB.

151. GRETA víta, že slovenské orgány ju pravidelne informujú o vývoji v oblasti implementácie Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi a teší sa na pokračovanie dobrej spolupráce so slovenskou vládou pri dosahovaní cieľov tohto Dohovoru.

Príloha I: Zoznam návrhov

Komplexný prístup k THB, koordinácia všetkých účastníkov a ich konania a medzinárodná spolupráca

1. Vo svetle uvedeného GRETA žiada slovenské orgány, aby:
 - prehodnotili národnú legislatívu s cieľom zabezpečiť, že všetky aspekty boja proti THB, vrátane kľúčových definícií a opatrení zriadených Dohovorom, budú komplexne zahrnuté;
 - vybudovali inštitucionálny rámec boja proti THB s cieľom dosiahnuť aktívnejšie a efektívnejšie zapojenie všetkých vládnych orgánov, ktorých úlohy sa týkajú prevencie THB a ochrany práv obetí;
 - prehodnotili organizačné a administratívne prvky práce Expertnej skupiny pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi s cieľom zabezpečiť, aby táto skupina mala:
 - dostatočnú právomoc na prijímanie rozhodnutí, ktoré patria do jej kompetencie;
 - potrebné finančné a ľudské zdroje na zabezpečenie efektívneho fungovania a koordinácie všetkých národných aktérov a činností v oblasti boja proti THB
2. Skupina GRETA sa domnieva, že proces výberu NGO z hľadiska členstva v Expertnej skupine musí byť transparentnejší a musí zahŕňať minimálne informácie o indikátoroch hodnotenia skúseností NGO v oblasti boja proti THB, ako aj o úlohách a zodpovednostiach NGO v rámci Expertnej skupiny. Všetky zainteresované NGO by mali mať možnosť požiadať o členstvo v Expertnej skupine za predpokladu, že spĺňajú stanovené kritériá.
3. GRETA ďalej vyzýva slovenské orgány, aby skúmali ďalšie možnosti medzinárodnej spolupráce v oblasti prevencie THB, ochrany obetí THB a pomoci týmto obetiam.

Opatrenia zameraná na prevenciu obchodovania s ľuďmi

- a. Informovanie a kampane na zvyšovanie povedomia
4. GRETA sa domnieva, že slovenské orgány by mali pokračovať vo vytváraní a implementovaní informačných kampaní a kampaní na zvyšovanie povedomia so zameraním na predchádzanie THB, ktoré sa sústreďujú na špecifické skupiny zraniteľné voči THB identifikované na základe predchádzajúceho výskumu. Je dôležité, aby opatrenia prekročili vnímanie prevencie THB z hľadiska trestného práva a zamerali sa na vytvorenie dostatočného povedomia medzi ľuďmi, ktoré im umožní prijímať dobre informované rozhodnutia pri ponukách zamestnania alebo migrácie. Orgány by tiež mali zabezpečiť dostupnosť potrebného financovania na implementáciu informačných kampaní a kampaní za zlepšovanie povedomia.
- b. Zber údajov a výskum
5. GRETA podporuje slovenské orgány, aby implementovali systematickú a dôkladnú politiku výskumu týkajúcu sa THB a jeho meniace sa trendy, ktoré sú kľúčom politiky dobre informovanej a trvalo udržateľnej prevencie THB. Skupina
6. GRETA žiada slovenské orgány, aby zaviedli komplexný a koherentný mechanizmus na zber údajov, ktorý by umožnil hlavným účastníkom boja proti THB zdieľanie informácií, a súčasne rešpektovanie práv subjektov údajov podliehajúcich ochrane osobných údajov. Štatistické

údaje je potrebné rozdeliť (podľa pohlavia, veku, typu využívania atď.) a ich zhromažďovanie musí byť navrhnuté spôsobom, ktorý umožní orgánom určiť rozsah problému a identifikovať najvhodnejšie opatrenia, ktoré je potrebné prijať vzhľadom na skupiny zasiahnuté na THB a formy THB.

c. Opatrenia v oblasti ekonomickej podpory znevýhodneným skupinám

7. GRETA sa domnieva, že slovenské orgány by mali prijať systematickejšie a silnejšie ekonomické, sociálne a vzdelávacie opatrenia pre skupiny ohrozené THB. Tieto opatrenia by mali byť založené na identifikovaných štrukturálnych príčinách THB (ekonomické a sociálne podmienky, chudoba, neprimerané vzdelanie, nedostatok príležitostí na zamestnanie atď.) a mali by sa skladať z aktivít zameraných na elimináciu týchto príčin.

d. Opatrenia na zníženie dopytu

8. GRETA sa domnieva, že opatrenia na zníženie dopytu po službách, ktoré môžu byť výsledkom akejkoľvek formy využívania, pri ktorej nastáva THB, sú dôležitým nástrojom prevencie, a upozorňuje slovenské orgány, aby čo najskôr začali implementovať tieto opatrenia.

e. Opatrenia na hraniciach

9. GRETA zastáva názor, že slovenské orgány by mali prijať ďalšie kroky na zlepšenie kapacity príslušných orgánov v identifikácii obetí THB pri výkone imigračnej kontroly. Za týmto účelom sa musí zabezpečiť nepretržitá prítomnosť pracovníkov vyškolených v detekcii a identifikácii obetí THB pri imigračnej kontrole, a to aj v Národnej jednotke na boj proti nelegálnej migrácii.

Identifikácia obetí THB

10. GRETA žiada slovenské orgány, aby stanovili postupy týkajúce sa identifikácie detských obetí THB slovenskej a cudzej národnosti, ktoré by mohli byť obeťami THB a akejkoľvek novej úlohy orgánov zodpovedných za ochranu detí.

11. GRETA žiada slovenské orgány, aby naďalej prijímali kroky na zabezpečenie zlepšenia identifikácie obetí THB, najmä zavedením koherentného národného mechanizmu na identifikáciu a smerovanie obetí THB a určením oprávneného orgánu, zodpovedného za zber informácií a zabezpečenie jednotnosti a presnosti identifikácie obetí THB.

12. Vo svetle uvedeného GRETA žiada slovenské orgány, aby:

- prijali praktické opatrenia na posilnenie kapacity hraničnej polície a iných oprávnených orgánov na identifikáciu možných obetí THB po ich vstupe na územie Slovenskej republiky a ich nasmerovanie na príslušné služby ochrany a pomoci obetiam THB;
- prijali proaktívny prístup k identifikácii obetí obchodovania s ľuďmi využívaných na prácu vystupňovaním návštev inšpektorov práce a polície na pracoviskách (napr. na poľnohospodárskych a stavebných pracoviskách), ktoré bežne zamestnávajú migrantov, a vypracovaním a používaním ukazovateľov na identifikáciu obetí THB;
- zabezpečili identifikáciu zahraničných obetí THB držaných v zaisťovacích zariadeniach pred ich vyhostením, napríklad sprístupnením takýchto zariadení špecializovaným NGO a sprístupnením právnej pomoci zaisteným nelegálnym migrantom;
- zaistili, aby boli identifikované obeť THB riadne nasmerované k pomoci a informované o svojich právach a o postupoch, za ktorých môžu žiadať o ochranu, a to v jazyku, ktorému rozumejú.

Status a práva obeť THB

13. GRETA sa domnieva, že slovenské orgány by mali zabezpečiť, aby obeť THB mali prístup k právam stanoveným v Dohovore a boli plne informované o týchto právach.

Opatrenia na pomoc a ochranu obetí THB

14. GRETA sa domnieva, že slovenské orgány by mali urobiť ďalšie kroky, aby:

- zabezpečili, že opatrenia na ochranu a pomoc poskytnuté obetiam THB v súlade s Dohovorom sa zakladajú na odbornom a objektívnom hodnotení potrieb obetí a sú poskytnuté všetkým obetiam THB bez ohľadu na ich národnosť a status pobytu;
- zabezpečili, že opatrenia na pomoc a ochranu poskytujú kvalifikovaní odborníci predovšetkým pokiaľ ide o sociálnu, zdravotnú a právnu pomoc;
- monitorovali účinnosť a kvalitu opatrení na pomoc a ochranu, vrátane reintegrácie obetí THB do spoločnosti s cieľom zabrániť opakovanému obchodovaniu s nimi.

Obdobie na zotavenie a premyslenie

15. GRETA vyzýva slovenské orgány, aby prijali legislatívne a praktické opatrenia na zavedenie obdobia na zotavenie a reflexiu pre obeť THB v zmysle článku 13 Dohovoru. Obdobie na zotavenie a reflexiu má, *okrem iného*, oprávňovať obeť na podporné a ochranné opatrenia obsiahnuté v článkoch 12 ods. 1 a 12 ods. 2 Dohovoru.

Povolenia na pobyt

16. GRETA sa domnieva, že slovenské orgány by mali stanoviť špecifické požiadavky, aby obeť THB získali povolenia na pobyt a zabezpečiť, aby potenciálne obeť THB boli o týchto požiadavkách informované.

Kompenzácia

17. GRETA žiada slovenské orgány, aby prijali potrebné legislatívne a praktické opatrenia na zabezpečenie dostupnosti odškodnenia pre všetky obeť THB bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť a pobytový status. Pri rozhodovaní o opatreniach týkajúcich sa odškodňovania musí slovenská vláda vziať do úvahy príslušné ustanovenia Európskeho dohovoru o odškodňovaní obetí násilných trestných činov (ktorého je Slovenská republika stranou) a odporúčanie Rec(2006)8 Výboru ministrov členských štátov o pomoci obetiam trestných činov.

Repatriácia a návrat obetí THB

18. GRETA sa domnieva, že slovenské orgány by mali vystupňovať svoje snahy o reintegráciu obetí THB do spoločnosti. Orgány by mali predovšetkým vytvoriť špecifické programy zamerané na reintegráciu obetí THB na trh práce a/alebo do vzdelávacieho systému a mali by dokázať overiť výsledky týchto programov.

Trestné právo hmotné, vyšetrovanie, stíhanie a procesné právo

19. GRETA sa domnieva, že slovenské orgány by mali prijať všetky potrebné opatrenia, aby slovenským súdom umožnili vziať do úvahy odsúdenia súdov všetkých strán Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi pri určovaní sankcií za trestné činy súvisiace s THB.
20. GRETA žiada slovenské orgány, aby prehodnotili legislatívu tak, aby plne odrážala podstatné ustanovenia Dohovoru, predovšetkým pokiaľ ide o zavedenie trestných činov za skutky týkajúce sa cestovných a identifikačných dokumentov spáchané kvôli umožneniu THB.
21. GRETA žiada slovenské orgány, aby zaviedli do svojej legislatívy ustanovenie týkajúce sa nepotrestania obetí THB, ktoré boli nútené zapojiť sa do nezákonných činností kvôli ich situácii súvisiacej s nezákonným obchodovaním s ľuďmi.
22. GRETA žiada slovenskú vládu, aby prijala všetky potrebné legislatívne a praktické opatrenia, ktoré zabezpečia, že obetiam THB a svedkom sa poskytne potrebná ochrana a pomoc požadovaná podľa článkov 28 a 30 Dohovoru. Preto je nevyhnutne dôležité, aby polícia, prokurátori a sudcovia boli vhodne vyškolení a oboznámení s mimoriadnou citlivosťou a zraniteľnosťou obetí THB a predovšetkým mladistvých.

Príloha II: Zoznam verejných orgánov, mimovládnych organizácií a medzinárodných organizácií, s ktorými GRETA konzultovala

Verejné orgány

- Ministerstvo vnútra
- Ministerstvo spravodlivosti
- Ministerstvo financií
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny
- Ministerstvo zdravotníctva
- Ministerstvo zahraničných vecí
- Ministerstvo vzdelávania
- Úrad vlády
- Kancelária generálneho prokurátora
- Úrad splnomocnenca pre rómske komunity
- Miestna samospráva Bratislavy

Mimovládne organizácie a iné organizácie

- Slovenská katolícka charita Caritas
- NGO Liga za ľudské práva
- Občianske združenie Name
- Slovenské krízové centrum – DOTYK
- IOM Bratislava